

Zichy Géza

Tízparancsolat

vígjáték három felvonásban

Először adatott: Pozsony, 1938 márcz. 2.

Személyek

Balanyi Károly Gróf.....

Balanyiné Klára grófné

Balanyi Gál, a fiuk

Matyuskó, Gál nevelője

Teréz, Gálnak volt dadája

Berki József, tisztartó

Iluska, a lánya

Vitéz, örnagy

Sára, Balanyiné társalkodónője

Tifine, lánya

Lopdky doktor, ügyvéd

Gehenás Berczi

Marcsa, szobalány

A kertész lánya

Pálya	}	jogászok
Kréta		
Firka		

Inas

Cigányzenekar, cselédség

Idő: Jelen

Első felvonás

Úri szalon, falusi kastélyban. Egy közép, két oldalajtó.

Első jelenés

Balanyi, Balanyiné, Iluska, Teréz, Sára

BALANYI (jön): Haza jön Gajdika! (elmegy)

ILUSKA: Gajdika hazajön! (el)

TERÉZ: Haza jön Gajdika! (el)

SÁRA: Galuska jön nach Hause!(megáll) Vederemo (el)

BALANYINÉ: (kezében sürgöny): Iluska! Iluska! Haza jön!

ILUSKA: Gajdika! (szünet) gróf.

BALANYINÉ: Tehát már tudod?

ILUSKA: Hogyne tudnám! Hisz az egész ház ezt hangoztatja!

BALANYINÉ: Hallod csak! (*Matyuskó táviratát olvassa*)

„Gajdika cum aplause publico, (nyilvános taps mellett) mint egy félisten praeclariter (ragyogó félisten) letette az érettségi vizsgálatot. Délben érkezik velem! Matyuskó, volt nevelő.”

ILUSKA: Szegény Matyuskó! „Volt nevelő!” Persze, már most az érett fiatal grófon nem maradt nevelni valója!

BALANYINÉ: Csitt, te kis gonosz! Csak úgy tudod, mint én, hogy mi a mi Gajdikánk. Jó fiú, de könnyelmű, szalma füst. Arany szívű kis galamb.

ILUSKA: (komolyan): Gajdika gróf valóban jó szívű.

BALANYINÉ: Hisz együtt nevelkedtetek. Nekem nem volt lányom, te pedig már kiskorodban elvesztetted anyádat. Felcsaltalak a kastélyba. Reménylem, nem bántad meg, hogy ide jöttél.

ILUSKA (nagy bensőséggel): Az ég áldja meg méltóságodat azért, a mi jót velem cselekedett. Anyátlan, árva vagyok, s mégis van anyám.

BALANYINÉ: (homlokon csókolja): Lesz is, Lesz is, gyermekem, míg e szemek le nem csukódnak. De most fogadjuk méltóan a diplomás, érett ifjút. Szinte nevetnem kell... Gajdika és érett!

Balanyiné és Iluska előre jönnek

ILUSKA: Felkoszorúzzuk a szalont! Majd behívom Sárát! (elindul)

BALANYINÉ (visszatartja) Jajj, hadd lányom!

ILUSKA: Méltóságod nem igazán szereti az új társalkodónőt.

BALANYINÉ: Nem bizony.

ILUSKA : Én sem

BALANYINÉ: Pedig milyen melegen ajánlotta őt Eudry grófnő. Valóban bosszantó, hogy társaságunkban, ahol annyit tartanak a becsületességre, az urak lovakkal, a hölgyek meg ajánlásokkal mindig megcsalják egymást. Hisz ez a Sára soha sem volt társalkodónő. Multját nem tudom, de nem is akarom tudni. Jaj, itt jó!

Második jelenés

Sára. az előbbie

SÁRA: (félre): Sára, csak nobilisan. Az ifjú gróf hazajövetelén Charme vagyok! De szépen fogadjuk ám! Transzparenszekkel meg élőképekkel! (felemeli az egyik lábát)

BALANYINÉ: (félre): Táncosnő volt, semmi kétségem.

ILUSKA (nevet) Hahahah

SÁRA (félre): Bolondot tettem! Csak nobilisan! (fenn) Mit nevet kisasszony? Én csak attachementomat (ragaszkodásomat, szeretetemet) akarom a grófi család iránt bevéveisolni (bebizonyítani). Ez egy nagy moment la maturité (Ez az érettség nagy pillanata). Kérem engedje át méltóságod az ünnepély arragementjét nekem.

BALANYINÉ: Szívesen, szívese, Kedves Sára!

SÁRA (nevetséges bókolással): Mon compliment! (Megtisztel vele) (Elmegy)

BALANYINÉ: Ha nem lennék komoly asszony mulatnék e félbolondon! De így bosszant.

ILUSKA: Nem akarom Sára arragementjét zavarni, de talán megengedi méltóságod, hogy Gajdi gróf szobáját rendbe szedelve néhány virággal díszítsem föl? Az anya és apa arcképei közé fonom a koszorút, had lássa meg mindjárt, amint belép és jusson eszébe, hogy e két angyali léleknek köszönhet minden áldást, mely mostanság kísérte.

BALANYINÉ : Menj, leányom!

ILUSKA (Balanyiné kezét megcsókolva elmegy)

BALANYINÉ: Valóban áldott kis teremtes. Mindig fáj, hogy nem az én vérem.

Harmadik jelenés

Balanyi, Berki, Balanyiné

BALANYI: Jó reggelt, Klárám! No mit szólsz, hogy érett fiunk van? A Gajdika érett! Bizonyítványa van róla!

BALANYINÉ: Ne becsméreld fiunkat!

BALANYI: Nem becsmérlem. De hisz' azt mind a ketten tudjuk, hogy Gajdika egy jószívű, de könnyelmű hübele Balázs!

BERKI: De mi is legyen 18 éves korában? Én a fiatal grófnak annyi szép, nemes jellemvonását ismerem, hogy nem aggódok jövőjén.

BALANYI: Kedves Berki, úgy látom, Matyuskó téged is elbolondított! Matyuskó, aki a fiút egészen a pedagógia elvei szerint nevelte, azt hiszi felőle, valóságos Isten csodája. Amint ő mondja: „Univerzumra szóló portentum (csoda)” Pedig nem egyéb, egy jószívű, könnyelmű fráternél. Keményebb kéz kellett volna melléje. De ha Matyuskótól elveszem...

BALANYINÉ: (szavába vág): Matyuskó belehal.

BERKI: No, az már bizonyos, hogy fanatikus rajongással szereti a fiatal grófot.

BALANYINÉ: De lásd, kedves öregem, a fiú letette az érettségét, most helytelen lenne szigorral fogadni legdrágább kincsünket. Hazatérte ünnep legyen nekünk, s az egész háznak.

BALANYI: Én is úgy akarom. S mert tudom, hogy a fiúnak a legnagyobb öröme a vadászat, kérlek, Berki, rendelkezél, hogy ebéd után, hajtók várjanak. Vitéz, őrnagy és Gehénás Berczi, akik ma ebédre ígérkeztek szintén velünk tartanak.

BERKI: Nincs egyéb parancsa méltóságodnak?

BALANYI: Köszönöm, Berki (elmegy)

Negyedik jelenés

Sára, Inasok, Szobalány, Balanyiné, Balanyi.

SÁRA: Vigyázzatok az ajtóra! Feljebb a pódium ékjével, TE! Vigyázz az Állványra, vagy úgy ütlek meg ezzel a batonnal (karmesteri pálca), hogy sterneket (fenék) látsz!

INASOK: (felállítják a pódiumot és díszítik)

BALANYI: Hát mi lesz ebből?

SÁRA (észrevéve a grófot hirtelen): Oh, Mille Pardon! De annyira aufregolják (felidegesítik) az embert ezek a népek!

BALANYI: Azt kérdem, hogy mi lesz ebből?

SÁRA: Egy recepció Champétre (falusi fogadó) bengalikus fenerrel (bengáli lámpákkal). ... Családi dísz, örömnép. minicopullasztikus jelenetekkel. (*féllábra áll*)

BALANYI (Balanyinéhoz): Ez az asszony meg van háborodva!

BALANYINÉ: Mondja csak Sára, hol tanulta maga mindezt?

SÁRA (félre): Csak nem mondhatom, hogy az Orpheumban, az mint hogy igaz! Kérem engem klastromban eddiktal (tanítottak).

BALANYI: No, gratulálok!

BALANYINÉ: De mi lesz ezzel a pódiummal?

SÁRA: Pódiummal? Pódium nélkül nincs ünnep! Ez az a cher Brett! (drága deszka), mely a világot bedeutolja (jelenti). A fiatal grófot két génusz a kezénél fogva bevezeti. Ez a két génusz a Szorgalom és a Kitartás. A Marcsa szobalány és a kertész lánya. Én, mint Minerva Göttin der Weisheit (a bölcsesség istennője) megkoszorújom.

BALANYI (félre): Valóságos kutyakomédia!

SÁRA: Megengedi Méltóságod, hogy egy-két ruhadarabot empruntírozhassak (kölcson vehessek) a gróf gardrobjából? A többi meg van nekem.

BALANYINÉ: Szívesen, szívesen.

SÁRA: Mille merci ! (Ezer köszönet). (A cselédséghez): Na, most már készen vagytok, mehetünk! Rechts um (jobbra át)! Marsch! (Elmennek)

BALANYI: Ebből valóságos botrány lesz!

BALANYINÉ: Ugyan, hagyd őt! A fiú tudom jól nevet rajta, s ez ma a fő dolog. De menjünk édes öregem, ne zavarjuk Sárát az alkotás pillanataiban.

BALANYI: Menjünk! De reményelem nem sokáig fog itt a házunknál alkotni?!

BALANYINÉ: Ígérem, hogy nem soká! (Elmennek)

Ötödik jelenés

Sára, Marcsa

MARCSA: (kezében tricot- tal): Nem, nem! Én nem húzom fel ezt a nadrágot!

SÁRA: Ez nem pantallon, Ez Tricot!

MARCSA: Nem bánom, legyen trikóta, még sem húzom föl!

SÁRA: De Mödel, legyen eszed, bedenke (gondold meg), milyen belle lennél te ebben!

MARCSA: Nem akarok szép lenni! De még kevésbé világ-csúfja!

SÁRA: Mit? Világ-csúfja? Hát mi artisztek (színészek) világ-csúfjai vagytok?

MARCSA: Hát nagyságodon volt ilyen trikóta?

SÁRA: Azaz

MARCSA: Aha! Látja, hogy nem volt!

SÁRA (félre): Nem tagadlak meg Göttin Terpsichore (a tánc múzsája). Volt bizony trikóta rajtam, még pedig minden formájú. És most vége legyen a spektaklisnak (beszédnek)! Párizsban minden comtesse és báróné így jár, bedenke, hogy nagy Amerika királynéja trikotban ül trónusán.

MARCSA: A királyné?

SÁRA: Igen, a királyné! Megmutatom neked gedrukt (biztos). És most előre! (Kituszkolja Marcsát, és belebotlik Gehenásba)

Hatodik jelenés

Gehenás, Sára

GEHENÁS: Sára!

SÁRA: Inkább a diabléba (ördögbe) botlottam volna!

GEHENÁS: Hát te mit csinálsz itt galambom?

SÁRA: Társalkodónő vagyok. De maga hogy kerül e tisztességes házba?

GEHENÁS: (félre): Szentelen! Vendég vagyok! (leül) Mit csinál a lánya, Tifine?

SÁRA: Elle chante (énekel) és táncol, mint egykor az anyja chantolt (énekel) és táncolt.

GEHENÁS: És férfit bolondított!

SÁRA: Coment vihette fel ennyire a dolgát!

SÁRA: Comert (kereskedés) vihette das a dolgát ennyire?

GEHENÁS: Mindig korrekt voltam és másokat financiroztam.

SÁRA: Was heisst das financirozni? (Mit jelent az, hogy finanszírozni?)

GEHENÁS: Elvenni a más pénzét, a nélkül, hogy elmondhassák rólunk: „loptunk”.

SÁRA: Aha! Lopni, und nicht dran kriegen lassen! (Lopni a nélkül, hogy rajta kapnának!)

GEHENÁS: Fidonce! .. lopni! Financirozni! Látod, az emberek szegények vagy gazdagok. A szegény az szemét. A gazdag az az operatio objektuma (a működés tárgya). Minden embernek vannak viszonyai, vonatkozásai és gyöngéi. Ezek ügyes felhasználása által pénzéhez jutsz, és ő belőle lesz szemét. Voltam én is már szemét!

SÁRA: Most is az!

GEHENÁS: De Sára! Én objektum vagyok, csak hogy nehezen kihasználható. Van jószágom, kastélyom, paripám, francia szakácsom. A legelőkelőbb vendégek nálam ebédelnek, ebéd

után pedig mosolyogva összesúgnak, hogy „Mégis csak nagy gazember az a Gehenás!”. Látod, én ezt nem bánom!

SÁRA: Kitelik de vous! (Kitelik tőled)

GEHENÁS: Míg az embert ismételten és állandóan ki nem lökik a házból, addig piszkálhatják. Te Sára, mi együtt nagyszerű üzletet kezdeményezhetnénk.

SÁRA: Mi ketten?

GEHENÁS: Gajdika gróf nagy balek ám! Finanszírozzuk őt!

SÁRA: Persze, Tifine-vel? !

GEHENÁS: Bámulatos elmeél! Igen is Tifine-vel és Tifine által. Gajdika Budapestre jó jogászcodni. Majd lábat vetek neki, hogy egyenesen Tifine karjaiba essék. Azután jó a feldúlt boldogság- húszezer forint; a megrontott hírnév- harmincezer forint; a kiengesztelhetetlen férj, mert ilyet majd szerzek- negyvenezer forint; a provízió- tízezer forint. Egyszerre együtt lesz a százezer forint, melyen híven megosztzkodunk. (félre). Majd kapsz rendőrséget és két zónajegyet. (fenn). Nos, mit szólna hozzá, drága barátnőm?

SÁRA: Cela dass itt úgy sem lesz maradásom. Legyen! De ha betrügöl (becsap), kicsavarom a nyakát!

GEHENÁS: Csavarja ki! S most karjaimba ifjúságom ragyogó tündérszigete! Puszi! (Meg akarja ölelni)

SÁRA: (igen energikus mozdulattal tiltakozik és menekül)

GEHENÁS: (utána megy és átkarolja)

Hetedik jelenés

Előbbie, Balanyiné, Balanyi, Vitéz

BALANYINÉ: Gehenás úr feltűnő jókedvben van!

SÁRA: Mon dieu (Istenem). die Ichand! (Milyen jeges kéz!)

GEHENÁS: Méltóságod megzavarta táncóránkat! A Lancier egy figuráját mutattam Sára nagyságának.

BALANYI: Nem is tudtam, hogy Gehenás úr táncleckék adásával is foglalkozik. Az urak még nem ismerik egymást. Gehenás úr, Vitéz örnagy.

VITÉZ (egész feszesen hajtja meg magát): (Balanyinéhoz halkan): Mondja grófnő, hogy kerül Gehenás a társaságunkba? Nem sok jót hallottam felőle.

BALANYINÉ: (vitézhez halkan): Tudja, kedves Vitéz, ő azok közé tartozik, akiket épen, hogy fogadunk.

VITÉZ: Bocsánat, grófné, de akkor épen , hogy ki kellene lökni.

BALANYI: Honnan ismeri Gehenás úr az új társalkodónőt?

GEHENÁS: Fiatal koromban együtt zárandokoltunk Szent kútra.

BALANYI: Csakugyan? Azóta nem is látta?

GEHENÁS: De igenis. Három év előtt, Belgiumban, egy vasúti szerencsétlenség alkalmával ölembe esett, s megvédett a nyakamba zuhanó poggyász daraboktól.

BALANYI: Érdekes ismeretség.

GEHENÁS: (félre) Aha, már nem kérdez. Ennyi elég volt neki. Egyébiránt jó lenne egy időre félre állani.

BALANYINÉ: De hol késik Gajdika? Egy óra. Már itt kellene lenniök.

GEHENÁS: Majd lenézek az országútra, a kocsija után.

BALANYINÉ: Nagyon köszönöm szívességét, Gehenás úr.

GEHENÁS: (elmegy)

Nyolcadik jelenés

Iluska, előbbiek

MATYUSKÓ: (jobb karján vezeti Gajdikát, bal kezében nagy esernyő). Ecce lumen mudi! (Íme a világ világossága).

BALANYINÉ: Gajdikám! Kedves Gajdikám! (megöleli)

BALANYI: Hozott Isten, bolond fiú! (megöleli)

GAJDIKA: (Vitézhez): Fogadd férfias jobbomat!

VITÉZ: (nevetve kezét nyújtja): Soká lesz, míg beválik férfi kéznek!

BALANYINÉ: (Matyuskónak kezét nyújtja, melyet Matyuskó megcsókol): Kedves Matyuskó, mennyi örömet szerzett nekünk e fiúval. Szívből köszönjük fáradozásait!

MATYUSKÓ: Könnyű egy lángésszel Triumfálni! (diadalmenetet tartani). Már most csak a még a tízparancsolatot tartsa meg, s ő egy universumra szóló porterntum (csoda) lesz! Vizsgálja életem legszebb napja volt. Itt a bizonyítványa. (pápaszemét fölteszi, s olvas): TESTIMONIUM MATURITATIS (érettségi bizonyítvány) (*hangsúlyosan*): E comitibus Gallus de Balanyi (nemes Balanyi Gál), született (*pápaszemét feltolja*): úgy ismerjük e jelentős helyet, napot és órát, (*letolja pápaszemét és olvas*): Hittanból eminens; magyar nyelvből eminens; német nyelvből eminens. (*Minden eminens szónál körülnéz, lassan-lassan ellágyul és könnyeivel küzd*). Kérem, még a német nyelvből is eminens. (olvas): Latin nyelvből eminens; görög nyelvből eminens; történelemből eminens; számtanból - benne van a matematika és a mértan is – eminens. Hallják kérem? Eminens. (olvas) Fizikából eminens (zsebkendőjével a szemét törli). Természetről eminens; Bölcsészettanból eminens.

Itaque (ezért) cum eximio modo (dicséretet) maturum declaramus (érettségizett) (Az érettségijét dicséretesnek nyilvánítjuk).

Ez a Gajdika bizonyítványa. Universumra szóló portentum (csoda).

TERÉZ : (Aki egész idő alatt fejcsóválva hallgatta, mi mindent tanult Gajdika, hozzá lép): Nem állhatom tovább! Hisz mindent tudott, midőn a kezem alól kikerült. Mert csak egy művelt nő nevelhet s nem holmi könyvszandár (Matyuskóra néz)

MATYUSKÓ: Asszony! Szilencium (csend)! Mi keresni valója van itt?

TERÉZ: Nekem? Nekem? Ugyen ki ébreszti benne a gyöngéd érzelmeket, a csillagok ámulatát, a természet zengzetét ?

MATYUSKÓ: No hisz, ezzel a tudománnyal megbukik az érettségin.

TERÉZ: Oh, Ti rideg férfiak! Nincsen lelki bájak!

BALANYINÉ: Jól van már, kedves Teréz! Gajdika később meg fogja látogatni!

TERÉZ: (Bókolva, Gajdikának csókot hányva el)

VITÉZ: (Balanyihoz): A hazugság nem kenyerem. Mondhatom, a guta környékez, ha végig kell néznem, mint rontjátok ezt a fiút! Tudod, mire érett Gajdika? Huszonöt botra!

BALANYINÉ: Mit mondott kedves Vitéz?

VITÉZ: Én? .. Csak annyit, hogy Budapesten védőszárnyaim alá veszem fiát, és embert faragok belőle.

BALANYINÉ: Fiam csakis hálás lesz, ha házunk így régi barátja foglalkozik vele.

MATYUSKÓ: Nem kell már vele foglalkozni! Tartsa meg a tízparancsolatot, és minden jó lesz!

GAJDIKA: Én Vitéz barátomat nagyon szeretem, számíthat rám!

VITÉZ: Köszönöm! Ha párbajom lesz, majd téged kérlek segédül.

GAJDIKA: S nem hiába!

VITÉZ: (fenn): Hallatlan semmi ember.

MATYUSKÓ: Méltóságatok talán megengedik, hogy most, e világra szóló fontos pillanatban néhány szót szóljak növendékemhez, azaz volt növendékemhez. Kedves Gajdikám! Azaz Kedves Gajdi gróf! Tanuló szobánk kis ajtaja bezáródott mögöttünk, s az élet nagy kapuja föltárult ön előtt! Nem csak magamról, hanem remélem önről is elmondhatom, mi e kis szobában igen boldogok voltunk. Az én hő szeretetem mécse ott pislogott ön mellett, ki nem alvó szelíd fénnel, örömmel bámulva világra szóló hatalmas tehetségének egekbe nyaldosó lángjait.

VITÉZ: (félre) Püff neki!

Matyuskó: Én önt a pedagógia minden elvei szerint neveltem, hol szeretettel, hol szigorral.

BALANYI: Arra nem emlékszünk

MATYUSKÓ: De mindig tiszta szándékkal. Bocsásson meg nekem, ha türelmetlen, igazságtalan voltam ön iránt, kedves Gajdikám!

GAJDIKA (kezet nyújt): Megbocsátok!

VITÉZ (félre): Akasztani való

MATYUSKÓ: Amint előbb mondtam, az élet nagy kapui megnyíltak ön előtt. Újat fog látni, szépnek tetszőt, ami rossz- és rútnak látszót, ami jó. Legyek, dongók, pillangók fogják élete lámpáját körülrepedni, s ne higgye, hogy ön azokat mind megbírja sütni! Nem! Ha bölcsen lejjebb nem csavarja a lámpát, beszenyezik életének olaját, s ön szerencsétlen lesz.

BALANYI: Ez már igaz szó!

MATYUSKÓ: De önnek nem szabad szerencsétlenné lennie. A föld inog alattam, ha ilyenre csak gondolok is. Önnek ha lehet, még nagyobbra kell nőnie, csodálva, bámulva, amint fényes tehetségei megérdemlik. Az ókor triumphátoraként kell az életen végig járnia. De jaj minden életnek fonala egykor megszakad. Az öné.... nem bírom kimondani... (szemét törli)

VITÉZ: Hát örökké éljen? !

MATYUSKÓ: A legmagasabb menyországot szeretném az ön részére biztosítani, azért is csak egyre kérem, e nagy jelentőségű pillanatban: Tartsa meg a tízparancsolatot! Ez biztos vezető. Ha a tízparancsolatot megtartja, tiszta ember lesz e földön s majdan üdvözült boldog lélek a mennyországban.

VITÉZ: Megtoldom még a tízparancsolatot eggyel: Becsületes Gavallér ember légy! Nem a polgári törvények szerint, hanem Isten és saját lelkiismereted előtt. Aki többet nem tesz, mint a törvények parancsolják, az nem egész ember, még ha félszent lenne is. Ide hallgass! Ebben a nyomorult korban melynek signatúrája (jellemzője) a hazugság, csalás és gyávaság, független bátor emberek kellenek, kik halálig védelmezzék az emberiség legszentebb eszményét szóval, tettel és vérrel. És most önhöz szólok Matyuskó barátom és kollégám. Igen, kollégám, mert Gajdika nevelője máttól fogva én leszek. Ha semmit sem mondok önnek Gajdika felől, akkor nincs baj. Ha megdicsérem, örüljön. Ha azt mondom önnek, Gajdika semmi ember, búsuljon. Ha azt, hallatlan semmi ember, mondjon le róla. De ha azt mondom, Gajdika mesébe illő hallatlan semmi ember, jobb lett volna önnek vele együtt meg sem születni. Megértett?

MATYUSKÓ: Per amorem Dei! (Szeretett istenemre) Hogyne érteném!

BALANYINÉ: Biztosan reméljük, hogy Gajdika nem fogja megérdemelni ezt a cifra körülírást, ugyebár fiam?

MATYUSKÓ: Nem bizony, ha a tízparancsolatot megtartja.

GAJDIKA: Gyermekek ígéretet, férfias tetteim beszéljenek.

VITÉZ (félre): Mindig szemtelen

MATYUSKÓ: Engedje meg nekem, Gajdika gróf, hogy e szép nap tiszteletére egy szerény emléktárggyal megajándékozhassam.

GAJDIKA: Emléktárgyak mindenkor kedvesek voltak előttünk. Szívesen fogadjuk.

MATYUSKÓ: (Egy fegyvert hoz):

BALANYI: De Matyuskó, mi jut eszébe?

MATYUSKÓ (átnyújtja a fegyvert Gajdikának): Mindig találjon, csak gazdáját hibázza el!

VITÉZ: No akkor más vadász vele, nem én!

GAJDIKA: Köszönöm, öregem! Mily pompás fegyver!

MATYUSKÓ: Méltóságtok, most önökhöz fordulok. Húsz év óta vagyok szeretett főúri házuknál. Gajdika akkor még csak a bőkezűen pazarló menyország szándékában élt. Sok, igen sok jó napot töltöttem itt, néhány gondtelt ispéldául akkor, mikor Gajdika másfél éves korában beteg lett. Kis gyomra megfázott, 1875 január 13.-án. Feladatokat bevégeztem, köszönöm minden jóságukat, kegyességüket!

Gajdika megnőtt, érett lett, nincs többé szükség rám! Kérem kegyes elbocsáttatásomat!

BALANYINÉ: De Matyuskó?

GAJDIKA: Mi jut eszébe?

BALANYI (Átöleli Matyuskót): Hát érdelem –e ezt tőled? Ki lenne Gajdika tanácsadója, ha elmennél? Ki jegyeznél fel híres tetteit?

MATYUSKÓ: Az igaz

BALANYI: Hát rólam egészen megfeledekzel? Ki tarokkozik velem esténként?

MATYUSKÓ: Jaj, a számadások! A múlt havit még le sem zártam.

BALANYI: A pinczére épen nem is gondolsz? Hadd álljon mindenki prédájára?

MATYUSKÓ: Istenem! A pince! A pince!

BALANYI: No, látod, A mi érdekünkben itt kell maradnod! Mi tartozunk neked hálával, nemes, önfeláldozó, szolgálataidért, melyeket nem pénzzel, de még szívünk vérével sem fizethetünk meg. Mi együtt maradunk, míg Isten fel nem ment bennünket a földi szolgálat alól. Köszönjük Matyuskó, amit értünk és gyerekekünkért tettél!

VITÉZ: Ez már beszéd, ezt szeretem! Csak az ifjú úrnak nem jutott eszébe, mennyi hálával tartozik ez öreg embernek.

GAJDIKA: Csak nem bókolhatok előtte?

BALANYI: Rögtön csókold meg a kezét!

GAJDIKA: (hirtelen ajkához rántja Matyuskó kezét, és megcsókolja)

MATYUSKÓ: (nagy örömmel): Istenem, mennyire megszégyenítenek. Azt sem tudom, mit szóljak? De itt maradok! (fokozódó örömmel) Itt maradok! Hisz csak tisztességtudásból kértem elbocsáttatásomat!

ILUSKA (bejön, Balanyinéhoz szalad)

GAJDIKA: (meglátva Iluskát): Ej, de csinos lett!

ILUSKA: Sára már kint vár a „Kitartással” és a „szorgalommal”. Jaj, milyen maskarák! Bejöhetnek?

BALANYINÉ: Ne most, leányom, ez inkább ebéd utánra való mulatság. Mondd meg nekik!

ILUSKA (indul)

GAJDIKA: (súgva Iluskához) Jöjj mindgyárt vissza!

ILUSKA: (elmegy)

BALANYINÉ: (vitézhez) Sétáljunk egyet ebéd előtt, ha ugyan önt nem untatja!

GAJDIKA: Menjünk, menjünk! (Az ajtóig fut, de rögtön visszafordul). Hol is a kalapom?

Balanyiné, Balanyi, Vitéz, Matyuskó (el)

Kilencedik jelenés

Iluska, Gajdika

ILUSKA: Mit akar tőlem Gajdi gróf?

GAJDIKA: Ne grófolj, lelkem, a grófi cím nem bizonyít a férfiasság mellett, mert vannak kis grófok is.

ILUSKA: Felfuvalkodott grófok

GAJDIKA: De érett grófok is.

ILUSKA: Mint Gajdika gróf!

GAJDIKA (félre): Csúfol a kis liba!

ILUSKA: Istenem, de szép dolog, ha valaki olyan okos, hogy maga magán elcsudálkozik.

GAJDIKA: Bizony, ez szép dolog!

ILUSKA: Hátha még emellett olyan egész férfi, bátor, nagylelkű!

GAJDIKA: Ez édes érzet, tapasztalásból tudom.

ILUSKA: Mondja csak, Gajdi gróf, hogy fog Budapesten élni?

GAJDIKA: No, ülj ide, Iluska, elmondom. Reggel 12 órakor fölébrednek, csengetek. Behozzák a teát. Olyan erős lesz! Egész fekete, mint a tinta!

ILUSKA: Persze, mostanáig csak vasárnap kaptunk teát, az is inkább meleg víz volt.

GAJDIKA: Bizony meleg víz! A teáscsésze mellett lapok hevernek... Napilapok, politikai lapok, élc lapok és a „Magyar Figaró”.

ILUSKA: Mi az a „Magyar Figaró”

GAJDIKA: Ezt csak mi férfiak tudjuk. A lapok alatt egy-két rózsaszínű és kék levélke.

ILUSKA : Aha, számlák!

GAJDIKA: Dehogy! Hogy mik: ezt csak mi férfiak tudjuk. Azután felöltözködöm, sétálni megyek a Váczi-utcába, és nézem a kicsikéket.

ILUSKA: Az iskolás gyerekeket?

GAJDIKA: Hogy kik a kicsikék, ezt csak mi férfiak tudjuk. (monoklit- szemüveget- tesz a szeméhez, feláll, s utánozza a nőket fixírozó gigerliket (piperkőcöket)).

Így nézem őket, ni!

ILUSKA: hahaha. Istenem, mennyire nevetséges!

GAJDIKA: Ez nem nevetséges, ez férfias. Öt órakor a casinóban ebédelek, a la carte. Nekem Iluska módomban áll a casinóban 50 forintért ebédelni, és még éhes is leszek utána.

ILUSKA: Ne mondja!

GAJDIKA: Valami potage (leves), a la panch, a la grosse, egy forint; gíbictojás zsemlyén 3 forint 50 krajcár; egy fél fácán, két forint; tíz forintos bordeaux; húsz forintos pezsgő; külön kávé, cognac, végre egy kétforintos havanna szivar. (kivesz egyet a szivartárcájából). Ilyen ni! (mutatja a szivart). Már vettem. (Rágyújt és nagyokat pöfékel). Azután elmegyek...

ILUSKA: A színházba?

GAJDIKA: Nem, az Orpheumba. A színházakat csak szidjuk. Különösen az operát. Hogy miért? Ezt csak mi férfiak tudjuk.

ILUSKA: Úgy?

GAJDIKA: Orpheum után víg vacsora, cigány zene és...

ILUSKA: No, és? ..

GAJDIKA: Ezt csak mi férfiak tudjuk.. Vacsora után vissza a casinóba. Azután egy kis mókás pucker, bacchanát.... ismét tea.

ILUSKA: De mondja csak Gajdi gróf, mikor megy iskolába?

GAJDIKA: Iskolába? Iskola philozophernek való, nem jogásznak! (Rosszul kezd lenni a szivartól. Kezdetben csak kissé látszik rajta. Homlokát törli, de azért folytonosan pöfékel.)

ILUSKA: Tanulni már éppen semmit sem fog?

GAJDIKA: AZ élet könyvét fogom lapozgatni.

ILUSKA: Én ez életet nem értem, bocsásson meg, de még akkor is léhának tartanám, ha férfi lennék.

GAJDIKA: Te ezt nem érted, Ilus! (sétálnak). A férfi, legyen férfi, ismerje meg az élet mélységeit!

ILUSKA: Mily halovány lett egyszerre... Rosszul érzi magát?

GAJDIKA: Egy férfi, s rosszul érezze magát? Nevetséges! (Tovább pöfékel a rosszullét erősödik)

ILUSKA: Szegény szüleire nem is gondol? Ha híven megtartja férrias életrendjét, szegény szüleit látni sem fogja.

GAJDIKA: Mindig lesz annyi időm, hogy öregeimet egy pillanatra fölkeressem.

ILUSKA: Egy pillanatra?

GAJDIKA: Te is Budapestre jössz, Iluska?

ILUSKA: Nem tudom, hogy határoz édes anyja, de nyíltan szólva, inkább szeretnék itthon maradni.

GAJDIKA: Itt, falun?

ILUSKA: Itt, falun!

GAJDIKA: Hát nem is vágyódik?

ILUSKA: Az Orpheumba? Nem.

GAJDIKA: Pedig neked Budapestre kell jönnöd.

ILUSKA: Szent Isten, milyen rossz színben van!

GAJDIKA: Egy férfi sohasem lehet rossz színben. Nem tudom... kissé szédülök... Ülünk le a pódiumra. Ezek a székek olyan átkozott magasak. (leülnek).

ILUSKA: Tegye csak félre azt a csúnya nagy szivart. Bizonyára ez ártott meg.

GAJDIKA: Nekem egy szivar megártani? Nevetséges! Bebizonyítom, hogy férfi vagyok! (Ismét rágyújt az utálat minden jelei mellett) (leülnek)

ILUSKA: Gajdi gróf, ne vegye rossz néven, de én azt hiszem, hogy a fővárosi nobilis étellel is úgy fog jární, mint ezzel a szivarral.

GAJDIKA(nagyokat csuklik): Nekem e szivar kitűnően ízlik! .. Nagyszerű! ... Pompás!

ILUSKA: Gondoljon csak vissza gyermekkorára! Hát nem volt-e boldog e falusi magányban, ártatlan játécai között? Szüleinek, Matyuskónak szeretete! Mind e szent emlékek megsemmisüljenek egy üres élet kedvéért?! Mindent, mindent oda akar dobni pillanatnyi fény és káprázatért? !

GAJDI: Ha férfi vagy, légy férfi! (kiesik a szivar a kezéből, feje Iluska vállára hanyatlik.)

ILUSKA: Irgalmas ég, Gajdikám!

GAJDIKA: Rosszul vagyok.... nagyon rosszul vagyok! De egy rosszul lévő férfi vagyok!

ILUSKA: Rögtön visszajövök, csak az orvost hívom!

GAJDIKA: Nem orvos.... más kell nekem!

ILUSKA: mi kell, drága Gajdikám?

GAJDIKA: (kezével nagy kört ír le a levegőben) Ez kell.

ILUSKA: Aha, futok! (Elsiet)

Tizedik jelenés

Vitéz, Matyuskó, Gajdika, Teréz

VITÉZ: Róka van a kertben, jöjj Gajdika!

MATYUSKÓ: Per amorem Dei! (szeretett Istenemre) Mi baja Gajdikám?

GAJDIKA: (A földön fekvő szivarra mutat)

MATYUSKÓ: Orvost! Orvost!

VITÉZ: Ugyan, ne kiabáljon Matyuskó! Szabad levegő kell e nagy férfinak! Vezessük ki!

(vezetik Gajdikát) Ha elhibázod a rókát meglőlek!

ILUSKA: (A lavorral beszalad, meglátva Vitézt, visszaszalad)

VITÉZ: Bizony szégyelném, ha ilyen szerszámmal futnának utánam a hölgyek. (el)

Tizenegyedik jelenés

Iluska, majd: Balanyiné, Balanyi, végül: Vitéz, Gajdika, Matyuskó, Gehenás

ILUSKA: (Gondolatokba merülve visszajön): Ez tehát az én ideálom, ifjúságom álma?! E könnyelmű gyermek, kinek minden vágya pénzt költeni és rendetlenkedni? Életútja a kártyaasztaltól az orpheumig terjed? És mégis szeretem, szeretem lelkem egész melegével! ..Ah pedig el kell őt felednem...Magaviselete megkönnyíti e nehéz földadatot.

BALANYINÉ (Balanyival jön): Mi baja van Gajdikának? Teréz dada azt beszéli, nagyon halovány volt, karonfogva vezették?!

ILUSKA: Ne aggódjék méltóságod! Párbajt vívott egy nagy szivarral, mely legyőzte férfiasságát.

BALANYI: Rosszul lett? Minek is szivarozik ilyen gyermek?

ILUSKA: Gyermek? Jogász, világfi, orph (hirtelen befogja a száját)

BALANYI: No, milyen orphe?

ILUSKA: Orpheusz nagy tisztelője! – akarám mondani.

BALANYINÉ: Miről beszélt veled Gajdika?

ILUSKA: Budapesti életéről.

BALANYINÉ: Jó szándékairól, iskoláiról, ugyebár?

ILUSKA: Igen, szándékairól.

BALANYINÉ: Iluska, te mindent bevallasz nekem. Miről beszélt még Gajdika?

ILUSKA: Már nem is emlékszem!

BALANYI: Iluska, te takargatsz valamit! Ki az igazsággal!

ILUSKA: Valóban nem emlékszem! (Az ablak alatt lövés hallatszik). Szent Isten, mi történik? (az ablakhoz fut)

VITÉZ: (kívül a kertben): Nem tudsz vigyázni, te semmi ember? Kapanyél a kezedbe, pálca a hátadra! (Bejönnek, Gajdika és Gehenás)

MATYUSKÓ: De kérem, semmi bajom sincs!

MIND: Mi történt?

VITÉZ: Gajdika megsértezte (söréttel meglőtte) az ajándék puskával.

BALANYINÉ: Az ég szerelméért!

ILUSKA: Borzasztó!

MATYUSKÓ: Én voltam a hibás! Oly szépen célzott egy nyúlra, de beleugrottam a lövésbe.(leül)

GAJDIKA: Csakugyan úgy volt. Egyébiránt nagyon sajnálom. (Kézét nyújtja Matyuskónak)

VITÉZ: No, még örülj rajta!

MATYUSKÓ (Gajdika kezét fogja): Higgye el Gajdi gróf, ez a pár sörét nagyon kellemes, ha már egyszer benn van az emberben.

BALANYI: ez már vétkes könnyelműség! Elveszem a puskádat!

GEHENÁS: (félre): Bakot kell lőnöd, nem nevelőt!

Tizenkettedik jelenés

Sára, Marcsa, Kertész leánya, cselédség, előbbiek

KERTÉSZ LEÁNYA (középre áll):

Én vagyok a szorgalom

Én kísérlek utadon

Mindenki, ha célhoz ért,

Általam kapott babért. (babérágat nyújt Gajdikának)

MARCSA: (siránkozva Gajdika elé áll, Matyuskó takargatja Marcsa lábait)

A kitartás én vagyok

Testvéreim angyalok
Csak az boldogult és győzött
Ki a rosszból kivetkőzött (Az utolsó szónál sírva fakad)

SÁRA:

Kinek Zeusz koponyája
vala egykor hű tanyája
S onnan ugrott ki- vall muth (teljes bátorsággal)
Az nyújtja e koszorút.
Most pedig szívünk beszéljen
S fönn kiáltsuk: Gajdika éljen!

Cselédség : Éljen! Éljen!

(Cigányzene, mozsárdurrogatás. Teréz örömében sír, Matyuskó büszkén Gajdikára mutat,
Gehenás: kalapját a levegőbe veti, Vitéz: nagy haraggal keresztbe fonja karját, s hátat fordít a
jelenetnek; Balanyi komoly; Balanyiné mosolyog)

Függöny le

Második felvonás

Gajdika garzon szobája. Nagy rendetlenség. Jobb felől nagy állótükör, szekrény, fegyver és pipaállvány (a fegyverállványon csak lőfegyverek vannak), játszóasztal, stb. Három ajtó, függönyökkel. A falon sportképek.

Első jelenés

Matyuskó, majd Teréz, Iluska

MATYUSKÓ: (Leszedi a szekrényről a felvágatlan tankönyveket, leporolja, és a baloldali asztal mellé ülve egyenként felvágja.) Római jog, meg se nézte. Legalább felvágom, ha a szülei meglátogatják, azt gondolják, hogy lapozott benne. (Leül, s föl vágja). Nagyon vígan élünk... tulságos vígan! Hja nagy az energia, tulságos energia! Potentes potenter agunt! (A hatalmasok hatalmaskodva cselekszenek). Hát a Tízparancsolat? (Félbehagyja munkáját) Jaj, a tízparancsolat... már híja van. No, de végre mind a tízet nehéz is egy ilyen kiváló életerőnek megtartani. Gajdika se nem ölt, se nem lopott; hamis tanúságot nem tett felebarátja ellen. (folytatja a könyvek föl vágását) Igaz pár parancsolatnak már kicsavarta a nyakát (feláll) Lássuk csak! Faragott képet nem csinált magának! .. Nem! Nem! Nem csinált! (szünet). De mégis egy szoborról azt mondta, hogy imádandó, isteni ! (más könyvet vesz) Istennek nevét hiába vette. Káromkodik az aranyos, mint egy baka-káplár. .. de csak, ha megharagszik. Minek is haragítja meg? Azé a bűn, aki haragítja. .. száradjon a lelkén! (gondolkodik) Negyedik parancsolat :nem; ötödik parancsolat: (gondolkodik) nem; hatodik (egyet füttyent) :Csak azt szeretném tudni, van-e annak a Tifinének férje, vagy nincs? Mert „felebarátod feleségét” stb. Jaj, majd elfelejtettem! ... cigarettát kell készítenem a nebulók részére.

(Abba hagyja a könyv felvágását, és szivarka gépet, dohányt, s rendkívül hosszú, vékony szivarka papírt hoz és szivarkákat készít.) Ez a cigaretta az én találmányom. Az ember nem győzi a jogászokat szivarral. Mondhatom, igen rossz dohány van benne. Legföljebb hármát szippantanak belőle, aztán ellökik. Én meg fölemelem, levágom a megreszelt rész, így ni, s holnap újra kapják. Hahaha!

Második jelenés

Matyuskó, Iluska, Teréz

ILUSKA: (félénken benéz az ajtón, utána jön Teréz) Istenem, mily rendetlenség! Hogy tud itt meglenni?

TERÉZ: Hja, ez a híres nevelés eredménye. Ni, ott ül az a vén bűnös.

ILUSKA: Jó napot Matyuskó!

MATYUSKÓ (nagy meglepetéssel és zavarral feláll): Iluska! Mily váratlan szerencse!

ILUSKA: A grófné küldött át, Terézzel kissé a lakást rendezni.

TERÉZ: Nagyot takarítani! (vizsgálódva körüljár).

ILUSKA: Jól vannak, Matyuskó?

MATYUSKÓ: Pompásan!

ILUSKA: Mit csinálnak egész nap?

TERÉZ (mindig vizsgálódva) Korhelykednek

MATYUSKÓ (félre) Ki nem állhatom ezt az asszonyt (fenn) Tanulunk, vizsgálódunk.

TERÉZ: Hahaha

MATYUSKÓ: Kikérem magamnak, hogy kinevessen!

TERÉZ (A jobboldali kanapé alól egy üres pezsgős palackot húz ki): Tanulnak, vizsgálódnak! Hát hogy került ez ide?

MATYUSKÓ: Tudom is én? Begurult az ablakon!

TERÉZ: (A jobboldali kanapén egy hajtűt talál): Hát ez is az ablakon gurult be?

ILUSKA: Egy hajtű? ! (Ijedten hátrál)

TERÉZ: (Matyuskó elé tartva a hajtűt): Mi ez?!

MATYUSKÓ: Ez? ... Hogy mi ez? .. No ez egy két ágú pipaszurkáló!

TERÉZ: Pipaszurkáló?! Oh, hamislelkű, vén bűnös! Szégyelje magát!

MATYUSKÓ: Hagyjon nekem békét, maga vén vizsgálóbíró!

ILUSKA: Igaz, nincs jogunk kémkedni! Teljesítsük kötelességünket! Rendben van Gajdi gróf fehérneműje?

MATYUSKÓ: No, az már rendben van! Egy része itt van a szekrényben. (balra mutat). Teljesen rendben van, rendben.

TERÉZ: Hadd lássuk csak! (lenyitja az alsó fiókot, egy pár csizmát, papucsot, botot, kártyát vesz ki.)Mondhatom, példás rendben van!

ILUSKA: Hisz ez rettenetes állapot!

TERÉZ (Egy női hálós corsettet (fűzőt) emel ki, rózsaszín pántlikákkal) Haha! Most jön a java! Hát ez kié?

MATYUSKÓ: Jaj! Ez az izé? No, ez az én hálóingem!

TERÉZ: A maga hálóinge? Mióta hord ilyen hálóinget?

MATYUSKÓ: Amióta a nevelőseget bevégeztem.

ILUSKA: Hagyjuk ezt, Teréz! Nézzünk még be a szomszéd szobába, s azután haza mehetünk.

TERÉZ (A corsettet hadonászva): Elvisszük haza a bűnös lobogó zászlóját s megmutatjuk a méltóságos grófnénak.

MATYUSKÓ: Ne tréfáljon már!

TERÉZ: Tudok én is latinul: Ez corpus delikátum! (corpus delictum- bűnjel)

MATYUSKÓ: Jaj, nekem!

TERÉZ: Vallja be kié! Szőkée, vagy barnáé?

MATYUSKÓ: (egyet csettint az ujjával) Teréz nagyságd, legyen belátással. Lásd, én ebbe a női gúnyába pénzem varrtam bele. Hadd fejtsem ki előbb belőle. Amint kivettem, becsületesemre, visszaadom.

TERÉZ: Pénzét? .. Pénzét? Hova varrta? (Forgatja a corsettet)

MATYUSKÓ: Lásd, ide.... ide! (Kikapja Teréz kezéből a corsettet, és keblébe gyömöszöli, a kabátja alá.)

TERÉZ: Jaj, az alattomos! Kikaparom a szemét!

ILUSKA: (A jobb oldali szobából kiált) Teréz! Teréz!

TERÉZ: Jöjtek már! No de ezt megkeserüli! Esküszöm megkeserüli! (Nagy léptekkel el)

MATYUSKÓ (A corsettet a keblébe gyömöszölve): Itt nem hagyhatom, elviszem magammal! Itt nem fér hozzá! Mit is kell Gajdika részére végezni? Igen, zöld nyakkendő tenni, a fekete pudlót megnyíratni, hat palack konyak. (kalapját véve mormolja) Rettenetes áspis kígyó! .. Zöld nyakkendő, konyak, pudlót megnyíratni.

Harmadik jelenés

Gajdika, majd Iluska

GAJDIKA: (divatos öltönyben, cigarettával a szájában): Ismerlek élet, ismerlek és unlak! Az életet unni, ez férfias! Balek örül annak, ami neki jól esik, mi unjuk! (leül, s a fényképeket nézi). Mindnyájan imádtak! Szegények, sorsuk betelt! (nagyot ásít). Blazírt vagyok! (fásult, közönyös, megcsömörlött). Új izgalmat szeretnék próbálni. ..De mit? Párbajom még nem volt.

.. szerzek! Ez férfias! Másnap majd a reggeli lapokban olvasom: „Affaire! Balanyi Gajdi gróf és... és.. no, az mindegy, majd csak akad valaki- „párbajt vívtak”. Igaz, hogy azok a felületes újságírók mostanában már csak a név kezdőbetűit közlik. B. G gr. De mégis tudni fogják, hogy én vagyok. De nini, Iluska!

ILUSKA (Az ajtóból megpillantva Gajdikát, köszönti, és ki akar menni):

GAJDIKA: (feláll és megfogja Iluska kezét): Így nem szabadulsz innen Iluska!

ILUSKA: Kérem, bocsásson, édes anyjához kell sietnem

GAJDIKA: Iluska, nézz rám! Tudod ki áll előtted? Én egy hírhedt korhely, egy lump vagyok!

ILUSKA: És ön ezzel dicsekszik?

GAJDIKA: Hogyne, ez férfias! Elbeszéljem botrányaimat?

ILUSKA (befogja fülét): Köszönöm, köszönöm!

GAJDIKA: Látod, illő, hogy mi illetlent cselekedjük. Hogy miért? Azt persze csak mi, férfiak tudjuk.

ILUSKA: Ezért nevelték annyi szeretettel és gonddal?

GAJDIKA: A házi nevelés csak tempó. Az élet nevel. Ül ide mellém, Ilus! Tudod, hogy én nagyon unatkozom?

ILUSKA: Unatkozik?

GAJDIKA: Igen, unatkozom. De nem csak azért mert ez férfias, mondhatom tiszta szívből is unatkozom.

ILUSKA: Tanuljon!

GAJDIKA: Késő, késő! A hajók elégték mögöttem.

ILUSKA: Tizenennyolc éves korában?

GAJDIKA: Ha néha visszagondolok falusi életünkre, majdnem azt hihetném, az szebb volt.

ILUSKA: Bizony szebb!

GAJDIKA: Lawn tennys! (gyep tenisz)

ILUSKA: Meg bújócska

GAJDIKA: lovaglás

ILUSKA: Meg póni- koci

GAJDIKA: Téli vadászat

ILUSKA: szüret

GAJDIKA: karácsony estéje

GAJDIKA: Emlékszel még az első karácsonyra, melyet házuknál töltöttél?

ILUSKA (szomorúan): Emlékszem.

GAJDIKA: Szegény anyád néhány hónappal előtte meghalt, s te megpillantva a gyönyörű aranyos fát, sírva fakadtál... Gyermekek eszemmel ezt nem bírtam felfogni, oly hihetetlennek látszott, hogy ennyi kincs látásánál sírni lehessen.

ILUSKA: Gajdi gróf, amit ön akkor velem jót tett, azért az Isten meg fogja áldani. Kis kezéből kiejtette a játékszert, hozzám lépett s azt mondta: „ Ne sírj Iluska! Ha nincs anyád, én testvéred leszek! Azután megcsókolt.

GAJDIKA: (feláll szemét törli): Ez szép volt tőlem, valóban szép volt tőlem! Gyere Iluska, én hajlandó vagyok ismét jót tenni veled és megölellek. (meg akarja ölelni)

ILUSKA: (védekezik): Istenem, mily könnyelmű!

GAJDIKA: Látod, én könnyelmű vagyok, de irántad mindig meleg szívű testvér és barát voltam. Te sok bolondságtól visszatarthatnál, ha nem lennél olyan jégbehűtött limonádé.

ILUSKA: Nem értem önt, Gajdi gróf!

GAJDIKA: Pedig megérthetnéd, hogy mindenem lehetnél.

ILUSKA: A gyermek évek elmúltak, a mi útjaink széjjel váltak.

GAJDIKA: De nem szíveink! Én valóban szeretlek! Nem úgy, mint másokat. Ha közeledben vagyok, olyan csendes állandó meleget érzek itt! (A szívét dörzsöli)

ILUSKA: A gyomra fáj, Gajdi gróf?

GAJDIKA: Ne csúfolódjál! Levett kalappal esküszöm, hogy szeretlek, lovagod vagyok! ..Ah, csókolj homlokon! (Letérdel)

Negyedik jelenés

Előbbie, Berki

BERKI: Bocsánat, ha alkalmatlankodom, de gyermekemért jövök.

GAJDIKA (Feláll a térdelésből, leveri a port): Nagyon örülök!

BERKI: Engedje meg Gajdi gróf, hogy egy mesét mondhassak el önnek.

GAJDIKA: Szívesen

BERKI: Egy utazóra haramiák rontottak. Meg akarták fosztani egyetlen kincsétől, egy szép, ragyogó drágakőtől. Az országúton egy ifjú közeledett és megghiúsította a haramiák szándékát. De maga elvette a megkötözött ember ragyogó drágakövét, egyetlen kincsét. Helyesli Gajdi gróf, ez ifjú tettét?

GAJDIKA: Nem helyeslem! Ez ifjú gazember volt.

BERKI: Ne ítéljen oly szigorúan. Családjával szemben a hála kötelékével megkötözött ember én vagyok, és egyetlen kincsem Iluska. Jöjj gyermekem, most már mehetünk. (Iluskát kezénél fogva kivezeti)

GAJDIKA (Iluskához lopózik): Ugye visszajön?

ILUSKA (haragosan): Nem! (el)

GAJDIKA (utánnuk néz): Jó! Legyen! Bennem a legjobb hajlamok élnek, de ők kényszerítenek rá, hogy lump legyek! Az leszek! (el)

Ötödik jelenés

Gehenás, Sára

SÁRA: Depuis (mivel) kitettek a grafiche házból. Maga csak ígéretekkal tart. Nekem geld (pénz) kell!

GEHENÁS: Lesz, lesz, barátnőm, csak türelem! Az értékek most gyűlnek, majd leszámolunk.

SÁRA: Gajdinak magánál már több wechslije (váltója) van?!

GEHENÁS: Van

SÁRA: Hát értékesítse! Tifine egy új medaillont kapott Gajdikától- ez minden. Ezüst, azt mondták a zálogházban. Nem tűröm tovább e zustandot (állapotot)!

GEHENÁS: Csak türelem!

SÁRA: Hát Tifinek maríja (férje) hol van?

GEHENÁS: Megvan

SÁRA: Ki az?

GEHENÁS: Ügyvédem, Lopdky doktor.

SÁRA: Ah, az a gazember?

GEHENÁS: Modern gazember, modern gazember. Ne tartson semmitől minden jól meg.

Hatodik jelenés

Előbbie, Tifine

TIFINE: Itt vagyok. Jaj, de siettem!

SÁRA: Hol késtél?

TIFINE: A próbán voltam.

SÁRA: A vén bankárt nem láttad?

TIFINE: De igenis. Nagyon dühös volt. Azt mondta, „ Kisasszony nem fog az orromnál fogva vezetni” .Hahaha!

Hetedik jelenés

Előbbie, Gajdika

GAJDIKA: Hozott az ég babám! Ide mellém! Vígan legyünk! Akarsz gyűrűt?

TIFINÉ: Hogyne akarnék! (megölelik Gajdikával egymást)

SÁRA: (Zsebéből jegyzőkönyvet vesz elő, ír): „Hozott az ég babám! Akarsz gyűrűt?” Gyűrűt aláhúzni. (zsebre teszi a könyvecskét)

GAJDIKA: Nesze! (gyémánt gyűrűt ad Tifinének)

TIFINE: Köszönöm. Jaj, de gyönyörű.

SÁRA: Valódi?

GEHENÁS: (megnézi): Fájdalom, az! Gajdika direkte kezd adakozni? Ez nekem nem tetszik! Denunciálni (beárulni) akarom a szüleinél. Ez az öregeknél emeli becsületedet és diszkulpál, ha a krach beállott. (asztalhoz megy, ír)

SÁRA: (Gehenás háta mögött, nézi mit ír): (félre): Az öregeknek ír. Aber was? (De mit?)

GEHENÁS: (Észreveszi Sárát, meg se moccan, de kezével elfedi a levelet. Fennszóval, mintha írását olvasná) „ A liba magasra nyújtja nyakát, rókát ment vadászni. Persze a róka felfalta a libát. Ez a mese vége. Így ni! (Boritékba teszi a levelet, s a belső zsebébe rejti).

SÁRA: Szemtelen! No wart! (Nem várok)

Nyolcadik jelenés

Előbbie, Pálya, Firka, Jogászok, Kréta, Cigányok, Inas

PÁLYA: Húzd rá, cigány, nagy ünnep van ma!

CIGÁNYOK (csárdást húznak)

GAJDIKA: Ácsi, cigány! (Zene megszűnik). Szervusz fiúk!

FIRKA: Inni kérünk!

KRÉTA: Enni kérünk!

PÁLYA: Kártyát kérünk!

GEHENÁS: Szép banda!

GAJDIKA (csenget, inas be): Ami van adjátok, ami nincs hozzátok! Egy, kettő! Boldog vagyok aranyom mellett (Tifinét átöleli)

INAS, JOGÁSZOK: (Asztalt, ennivalót, pezsgőt, kártyát hoznak)

SÁRA (ír): „Boldog vagyok aranyom mellett”

GEHENÁS: (Sárához): Jegyezgetünk, jegyezgetünk?

SÁRA: Írogatunk, írogatunk?

GAJDIKA: Éljen a szerelem!

MIND: Éljen, Éljen ! (Koccintanak, isznak.)

SÁRA (A jegyzőkönyvbe írja): „Éljen a szerelem!”

GEHENÁS (félre): Hihetetlen, milyen liba! (fenn): Barátnőm! „Éljen a szerelem!” Ez általános fogalom. Ebből ugyan nem kovácsol fegyvert Gajdika ellen!

SÁRA: Azt sríbolom (írom), ami nekem agréable! (kellemes, tetszik)

TIFINE: Éljen a mi kedves házi urunk!

MIND: Éljen! Éljen!

GEHENÁS: (a cigányokhoz): Húzd rá a gigerli marsot!

KRÉTA: Éljen Gajdika, a hű barát!

MIND: Éljen! Éljen!

PÁLYA: Éljen a papája!

MIND: Éljen! (isznak)

FIRKA: Éljen a mamája!

MIND: Éljen! (isznak)

GAJDIKA: Tifine lelkem énekelj egy magyar dalt, had nyíljék ki beteg szívem!

TIFINE: (a cigányokhoz) Jól húzzátok! Éljen a cigányság!

Magyar dal

Éljen a cigányság széles e világon,
Szabadon röpködve, mint madár az ágon.

Szerelmet dalolva babért is szerezzen!

Szeressék a hangszerét,

Húrja ha megrezzen!

/: Éljen a cigányság!

Éljen a vajdaság!

Miénk az országút!

Miénk a nagyvilág!

Éljen a cigányság!

Éljen a vajdaság!

Miénk az országút

S a nagy világ!:/

GAJDIKA: (Ének után félre): Hej, de másképp énekelte ezt Iluska! (fenn): Bort ide! Had tudja meg, mennyire búsulok! Lump vagyok! Korhely! Kártyázzunk! (Kártyáznak)

(Kártyázás közben Gajdika szórja a pénzt. Egy bankó a földre esik, Gehenás a zsebkendővel észrevétlenül felveszi)

SÁRA (Gehenáshoz, aki a zsebkendőjével egy leejtett bankót vesz föl) A sachtuch alatt argent volt, láttam. (A kendő alatt pénz volt, láttam!)

GEHENÁS: Lehet. Most már nincs!

SÁRA: Maga ellopta!

GEHENÁS: Ei!

KRÉTA: Igyunk Gajdika leendő fiára!

GEHENÁS: Éljen! De előbb feleségnek kell lenni!

GAJDIKA: Majd talán akad az is!

SÁR (Eldugva Gehenás elől a jegyzőkönyvet ír): „Feleség” „Majd talán akad az is”

GEHENÁS (Észreveszi Sárát, nevet): Hahaha!

SÁRA: Mit nevet?

GEHENÁS: Gajdika anyósán nevetek!

GAJDIKA: Ismét piros! Vesztettem! Gehenás, pénzt!

GEHENÁS: (Tollat hoz az asztalról, váltót vesz elő)

GAJDIKA: (Aláírja a váltót, és átveszi a pénzt)

Kilencedik jelenés

Előbbiek, Teréz

TERÉZ: (egy nagy csomaggal): Mi történik itt?

PÁLYA: Jöjjön, néni, járjunk egy csárdást!

TERÉZ: Ugyan, mi jut eszébe? Terpezikóriának híve soha sem voltam. (elveszik a csomagját)

MIND: Táncoljon, néni! Táncoljon!

PÁLYA: (felkapja a vonakodó Terézt, és táncolni kezd)

GAJDIKA: Jöjj, Tifiné, Járjunk mi is! (táncolnak)

GEHENÁS: (Mélyen meghajtva magát Sára előtt): Ifjúságom álma, egy táncot kérek!

SÁRA: Allez, mindjárt zum teufel! (Megy mindjárt a pokolba!)

GEHENÁS: Ne ingerkedjen! Szüksége van rám!

SÁRA (nagy haraggal): Also bien, táncoljunk! (Jó, táncoljunk)

(Folyamatosan bosszankodva táncol)

Tizedik jelenés

Előbbiek, Matyuskó

MATYUSKÓ (lelkendezve jön, mellén a dudorodás, melyet a corsett okoz): Jönnek, az öregek!

GEHENÁS: Pusztuljunk!

GAJDIKA: Ki az asztalt! (nagy zűrzavar)

MATYUSÓ: (Segédkezik a többinek, belebotlik Terézbe): No, még maga is itt van?

TERÉZ (nagyon megijed): Hova menjek, hova menjek?

MATYUSKÓ: A pokolba!

TIFINE: Jaj, a gyűrűm, a gyémánt gyűrűm leesett.

MATYUSKÓ: Majd megkeresem.

(Mindnyájan elmennek, csak Matyuskó és Tifine keresik a gyűrűt)

TIFINE: A gyűrűmet nem hagyom!

MATYUSKÓ: Esküszöm, hogy meg lesz a gyűrűje, de most menjen ki!

TIFINE: Gyűrű nélkül nem megyek!

MATYUSKÓ: Az ég szerelmére, menjen már, jönnek!

TIFINE (térden csúszva keresi a gyűrűt.) Segítsen keresni, mert gyűrű nélkül nem megyek!

MATYUSKÓ (térden csúszva keresi a gyűrűt) Vae mihi, vae mihi! (Jaj nekem! Jaj nekem!)

Tizenegyedik jelenés

Balanyi, Balanyiné, Matyuskó, Tifine majd Gajdika

BALANYINÉ: Matyuskó!

BALANYI: Hihetetlen!

MATYUSKÓ (nagyon szégyenkezve, de resignációval): Igenis én! (meghajtja magát!)

BALANYI (nejéhez): Vagy előmozdítója a bűnnek, vagy maga a bűnös.

BALANYINÉ: Egyik esetben sem menthető ki.

BALANYI (Tifinéhez): Kisasszony, kit keresett itt, fiam lakásán?

GAJDIKA (Titkon int Tifinének, hogy Matyuskóra valljon)

TIFINE: Öreg barátom rendelt ide.

BALANYINÉ: Igaz ez, Matyuskó?

MATYUSKÓ: Igenis, én! (meghajtja magát)

BALANYI: És te vagy fiam erkölcsének őre?

BALANYINÉ: Élő példája?

MATYUSKÓ : Igenis én! (meghajtja magát)

GAJDIKA: (Karjával mutatja Tifinének, hogy ölelje meg Matyuskót)

TIFINE: Óh, mennyire bántanak öregem! (Megöleli Matyuskót)

MATYUSKÓ: Ne, ne ... Ez már sok!

BALANYI: Hihetetlen szemtelenség.

BALANYINÉ: Menjünk! Még beszélünk egymással!

MATYUSKÓ: Igenis velem! (meghajtja magát)

GAJDIKA (belép, meglepve néz Tifinére): Jó napot, kedves szüleim! Ki ez a kisasszony?

BALANYI (nejéhez): Ő ártatlan.

BALANYINÉ: Nem vagyok biztos benne!

BALANYI: Soha se láttad e kisasszonyt?

GAJDIKA: Én soha!

TIFINE: (Tovább keresi a gyűrűt, s hátrább vonul)

MATYUSKÓ (félre, Kétségbeesetten): Vége a negyedik parancsnak!

GAJDIKA: Matyuskó beszélt nekem egy ideáljáról, akit annyira szeret...

MATYUSKÓ (félre): Hogy hazudik!

GAJDIKA: Hogy szerelmének zálogát mindig szíven hordozza! (megtapogatja Matyuskó mellét) Itt van ni!

MATYUSKÓ: No, no, no! Ne izéljen már!

BALANYI: Mi az? Látni akarom!

GAJDIKA: (Matyuskó melléből kihúzza a corsettet): Egy női corsett!

BALANYINÉ: Elég! Menjünk!

BALANYI: Mit szólsz ehhez Matyuskó?

MATYUSKÓ: Igen is én! (meghajtja magát)

BALANYI: Még ma beszélni fogok veled!

BALANYINÉ: (félre): Gyanakszom a fiúra. Majd keresztül járok az eszeden, megállj csak, Gajdika! (elmegy Balanyival)

TIFINE: (Megtalálja a gyűrűt): Mama, meg van a gyűrű! (elszalad)

Tizenkettedik jelenés

Gajdika, Matyuskó

MATYUSKÓ: (sétál): Ez sok! ... Itt hagyom!

GAJDIKA: Megvetted a zöld nyakra valót?

MATYUSKÓ: Meg! Nem akarok poklokra jutni, nem akarok!

GAJDIKA: Hát a cognac hol van?

MATYUSKÓ: Szobámban! Három csillagos! Nekem is van becsületem. ... becsületem.

GAJDIKA: Hát a fekete pudlit megnyírtad?

MATYUSKÓ: Meg! 4 forint, 50 krajcár. Már nyolc parancsolatot megszegett.

GAJDIKA: Nem lehet az!

MATYUSKÓ: De igen, igen nyolcat! Épen hogy még nem lopott és nem ölt!

GAJDIKA: No, hadd lássuk csak!

MATYUSKÓ: Had lássuk? Hallja tehát! Faragott szoborról mondta, hogy imádandó, isteni! Első parancs. Istennek nevét hiába vette, mert úgy káromkodik, mint egy baka-káplár. Második parancsolat. Ünnepeket sosem szentel, templomba nem jár. Harmadik parancs. Apját és anyját meghazudta az imént. Negyedik parancsolta. Ötödik? Hála istennek ez ellen még nem vétett.

GAJDIKA: Ha párbajom lesz, kipróbálhatom!

MATYUSKÓ: Nem hallgat el mindjárt?! Deus avertat! (Isten mentsen!) No, most jön a hatodik parancs, erről ne is szóljunk!

GAJDIKA: De Matyuskó!

MATYUSKÓ: Erről ne is szóljunk! Lopni még nem lopott! De hamis tanúságot az imént mondott ellenem ördögi alattomosággal. Nyolcadik parancs. A kilencedik parancsolatról ne szóljunk. Megszegte ezt is, mert Tifine férjes asszony. Tehát summa summárum a tízparancsolat közül megszegett nyolcat. Ez tehát a pedagógia minden elvei szerint történt nevelésem siralmas gyümölcse?

GAJDIKA: (feláll hízelegve): Matyuskó!

MATYUSKÓ: Menjen! Menjen! Haragszom!

GAJDIKA: Az én Matyuskóm?!

MATYUSKÓ: (félre) Nem bírok ellenállni a kis gonosznak. (Megsimogatja Gajdika fejét) Még édes anyja sem szeretheti jobban nálam! S mennyi fájdalmat okoz nekem!

GAJDIKA: Mert szerencsétlen vagyok!

MATYUSKÓ: Szerencsétlen? Ugyan mi baja van e világon?

GAJDIKA: Reménytelenül szeretek!

MATYUSKÓ: Kit?

GAJDIKA: Iluskát!

MATYUSKÓ: Iluskát? Milyen szerencse!

GAJDIKA: De ő nem szeret, csúfol! Ezt pedig nem tűrhetem, mert férfi vagyok!

MATYUSKÓ: Iluska csúfolja?

GAJDIKA: Igen, ő kerget a kicsapongás karjaiba. Ő lesz oka korai halálomnak.

MATYUSKÓ: Jaj, hallgasson! Majd én beszélek Iluskával, csak bízza rám!

GAJDIKA: Hiába, mind hiába! Sorsom az, hogy lump legyek, korhely! Jöjjön, Matyuskó, menjünk bűntársainkhoz! (Magával vonszolja Matyuskót, s elmennek)

Tizenharmadik jelenés

Iluska, majd Gajdika

ILUSKA (félénken bejön, körülnéz): Látnom kell őt. Atyám szörnyen fel van indulva, bizonyára hazavisz. Búcsúznom kell tőle, talán utoljára.. Érzem, hogy nem jól cselekszem... Tudom, hogy nem érdemli meg tőlem a búcsú szavát, s mégis,... mégis eljöttem, mert szeretem őt, szeretem bolond fejével és ezer hibájával együtt!

GAJDIKA (kívül): Ide, ide pajtások! Jertek utánam!

ILUSKA: Jaj, hangokat hallok! ... Majd ide rejtőzöm a függöny mögé! (Elrejtőzik.)

Tizennegyedik jelenés

Matyuskó, Gajdika, Tifiné, Sára, Gehenás, Pálya, Kréta, Firka, jogászok, inas, cigányok, Iluska

GAJDIKA: (Tifinét átölelve jön): Folytassuk, ahol abbahagytuk! Tartom a cassát! (kártyáznak)

MATYUSKÓ (félre): Szegény Gajdika, mi mindent cselekszik szerelmi bújában!

GAJDIKA: Ismét vesztettem. Azt tartják, aki szerencsés a szerelemben, az szerencsétlen a játékban!

GEHENÁS: (Sárához): Nem írja fel?

SÁRA: Ne reizoljon! (Ne idegesítsen!)(Pálya behúzza a cassát)

MATYUSKÓ: (kidobva az inast, aki egy pezsgős palackot akar ellopni): Itt nem tolvajok mulatnak!

SÁRA (Matyuskó kifejezésére értve): No, Gehenás, Der kermt magát nicht! (No Gehenás, maga nem jön?

GEHENÁS: Ne enyelegjen!

KRÉTA: Éljen Tifiné kisasszony, Gajdika napsugara, ékes rózsája, szeretett barátnője!

MIND: Éljen! (A cigányok tuszt húznak)

GAJDIKA: Egyet elfeledtél: búfelejtője!

GEHENÁS (Sárához): No, ezt fel kéne írni: búfelejtője!

SÁRA (félre): Gyűlölöm ezt a menscht (embert), de j eme megbosszulom! (úgy éljek, megbosszulom)

FIRKA: Tartom a száz forintot!

KRÉTA: Ugyan, mivel? Hisz egy krajcárod sincs már!

FIRKA (ingerülten): Kikérem magamnak!

KRÉTA (sértőleg odavetve): Nagyzási hóbot!

MATYUSKÓ (csitítva őket): Ugyan, ne tessenek felindulni! Kár ezért haragudni!

SÁRA (Gajdikához lopózik): Kérem egy mottra! (megjegyzésre))

GAJDIKA: Tifine, játszál helyettem. (Sárához) No, mi újság?

GEHENÁS: (Tifinéhez): Majd segédkezem. (Tifine mellé ül)

SÁRA: Gehenás az imént a szüleinek lettret geschriben. (levelet írt)

GAJDIKA: Szüleimnek?!

SÁRA: A lettre ist kabátjának jobb belső zsebében. Nagyon interresant lenne e lettre inhaltját megismerni. (nagyon érdekes lenne e levél tartalmát megismerni)

GAJDIKA : Köszönöm! (Sára hátra megy) Matyuskó!

MATYUSKÓ (Gajdikához megy): Mit kíván Gajdi gróf?

GAJDIKA: Gehenás kabátjának jobb zsebében egy levél van, szerezze meg nekem!

MATYUSKÓ: Csak nem lophatom ki?!

GAJDIKA: Jól van, tehát kilopom én!

MATYUSKÓ (rezignáltan) Isten veled, hetedik parancs! No, legalább még nem ölt, ez vigasztal.

GAJDIKA: Barátnőm, bort ide! Igyunk hű barátom, Gehenás egészségére! Éljen!

MIND: Éljen, Éljen!

GEHENÁS: Nagyon meg vagyok hatva!

GAJDIKA: Ide a keblemre! (Megöleli Gehenást, és kiveszi a levelet a zsebéből)

GEHENÁS: Kérem, kérem, ez a levél az enyém!

GAJDIKA: Tüstént visszaadom, csak kissé beletekintek.

GEHENÁS: Tiltakozom! Visszakövetelem minden áron!

GAJDIKA: Hiába!

GEHENÁS: (félre) Meg vagyok lőve!

GAJDIKA (feltöri a levelet és olvassa): „Gajdi kicsapongó élete ... szívem fáj ... Őrült költekezése... óva intem a szülőket! .. A végső elűlés... „ (közelebb megy Gehenáshoz) Alávaló denunciáns (besúgó). Tekintse magát minden oldalról felpofozottnak! (Gehenás arcába vágja a levelet)

SÁRA: (Kiveszi a jegyzőkönyvet) Ezt már plaisirral einschreibolom. (örömmel felveszem, felírom)

GEHENÁS: Ez szemtelenség! Ön nekem véres elégtételt fog adni!

MATYUSKÓ (összecsuklik) Véres elégtételt?!

GAJDIKA: Barátaim, a mulatságnak vége! Viszontlátásra! (leül, levelet ír)

PÁLYA: Menjünk! Majd visszajövünk, ha kifújta magát!

TIFINE (Gajdikára hajlik, s homlokon csókolja): Viszontlátásra! (Mindnyájan elmennek)

GEHENÁS: (kalapját keresi)

MATYUSKÓ: Inventis vertus! (kitalált erények)!

Hisz nem akarta önt megsérteni! Azt a levelet is csak a légvonat fújta a kegyed becses arcához!

GEHENÁS: Egyik közülünk meghal! (felveszi a kalapját)

MATYUSKÓ: Legyen irgalmas!

GEHENÁS: Itt nincs irgalom! (Elsiet)

MATYUSKÓ: Meg kell őt kérlelnem! (utána szalad)

GAJDIKA (csenget, inas belép): Vidd e levelet rögtön Vitéz örnagyhoz! (inas el)

Tizenötödik jelenés

Iluska, Gajdika

ILUSKA (előjön a függöny mögül): Gajdi gróf én búcsúzni akartam öntől, de azok után, amiket itt láttam, megátkozom a pillanatot, melyben átléptem küszöbét!

GAJDIKA: Az oroszlán barlangjában mindenféle oroszlán csontjai hevernek!

ILUSKA: Szó nélkül kellene távoznom, de annyi hálával tartozom szüleinek, hogy figyelmeztetnem kell önt egyre! Gajdi gróf az ön élete gyalázatos!

GAJDIKA: Ugyebár irtózol tőlem?

ILUSKA: Én nem irtózom öntől, de megvetem életét!

GAJDIKA: A mint szeret!

ILUSKA: Szényen pír futja el arcomat, ha a vad tivornyára gondolok, melyet itt látnom kellett.

GAJDIKA: Én bennem a legjobb hajlamok élnek, de midőn elkergetnek az üdvösség küszöbétől, kénytelen vagyok rossz útra térni.

ILUSKA: Ki kergette el önt?

GAJDIKA: Te Iluska! Én levett kalappal esküdtem, hogy szeretlek, kigúnyoltál! Szívem vérzett.

ILUSKA: S egy Tifanie-nek kellett azt bekötni?!

GAJDIKA: Nem lennék férfi ...

ILUSKA (közbe vág): Gyalázatos!

GAJDIKA (félre) Szezelemféltő! Mégis csak helyre legény vagyok én! (fenn) Ismétlem, a kezeden van javulásom, üdvöm és életem! Mond, hogy szeretsz!

ILUSKA (Gajdihoz lép): Utálom! (elsiet)

GAJDIKA (egyedül): Hiába, hiába! Nem megy, nem megy! Vannak emberek, akiknek sorsuk az, hogy vízbe fúljanak. Az én sorsom az, hogy lump legyek. Az leszek!

Tizenhatodik jejenés

Inas, Gajdika

INAS (levelet ad át)

GAJDIKA: Rózsaszínű. (szagolja) Kábítóan illatos. (az inashoz) Ki hozta?

INAS: Egy szobalány

GAJDIKA: Csinos volt?

INAS: Igen, csinos.

GAJDIKA: Miért nem küldted be? Mehetsz!

INAS: (elmegy)

GAJDIKA (olvas): Lelkem álma! – Ez szép, költői és új- „Lelkem álma!” (olvas) „Sorsom általad fog betelni, mert imádlak! Érdekes özvegy vagyok, epedő és szenvedő özvegy. Te meg fogsz váltani. Igen, ah igen!” (beszél) Mennyi szenvedély és szellem! Különösen azaz igen, oh igen! Ez egészen új! Lássuk csak! (olvas) Ha férfi vagy ma este hét órakor lakásodon magadban fogsz lenni. Eljövök! Clarimonde

Utóirat: Álarczban, dominóban jövök. Ennek így kell lennie. Remélem nem fogsz visszaélni egy nő gyöngeségével?” Clarimonde

(beszél) A „magadban” aláhúzva. Ez az asszony belém gabalyodott. Hogy magamban leszek-e? Elhiszem azt! (óráját nézi): Öt óra. Tehát két óra múlva Clarimondom szívemen pihen. Mily név! Clarimonde! Csupa zene ..! Csupa báj! .. Clarimonde!

Tizenhetedik jelenés

Matyuskó, Gehenás

MATYUSKÓ: Kérem, kérem, lépjen csak be!

GEHENÁS: Hihetetlen gyöngeség részemről, hogy megaláztatásom színhelyére lépek a véres megtorlás előtt.

MATYUSKÓ: Legyen kegyelmes!

GEHENÁS: Kegyelmes? És miért? Hol a recompensatio?

MATYUSKÓ: Meglesz, csak ne bántsa Gajdikámat!

GEHENÁS: Minden párbajnál előbb lefejem kardommal ellenfelem testéről az inget, s úgy vágom le belőle a Gehenás szeleteket.

MATYUSKÓ: Hisz meggondolatlanság az egész!

GEHENÁS: Nincs pardon! Ő meg fog halni!

MATYUSKÓ: Gehenás úr ezt nem engedhetem. Várjon reám egy percre, tüstént visszajövök. (el)

GEHENÁS (egyedül): Fájdalom, Gajdikát nem lehet úgy megijeszteni. Az élet fedezze a becsületet, holott a becsület sohasem fedezi az életet. S én valamivel, amim van, fedezzek olyat, amim nincs? ! Hogy lehetne kibújni e fatális helyzetből? (jobbra megy)

MATYUSKÓ (jön vissza egy kis csomaggal, félre) Alig merem ajánlatomat megtenni. De meg kell tenni. (fenn) Gehenás úr azt mondta az imént, hol a recompensatio? Itt van!

(átadja a csomagot)

GEHENÁS: Mi ez?

MATYUSKÓ: Becsületes keresményem egy része. Ezer forint. Fogadja el tőlem. Esküszöm, soha senki sem tudja meg. .. Csak ne bántsa Gajdikát!

GEHENÁS: Mi ez? (A pénzt olvassa) Egy, kettő, három.. Ön meg akar vesztegetni?

MATYUSKÓ: Nem, nem!

GEHENÁS: (mutató ujját megnyalva, amint olvas): négy, öt, hat... Hihetetlen merészség!

MATYUSKÓ: Ne haragudjék!

GEHENÁS (olvas): Hét, nyolc, kilenc... Aha, ezek most a tízesek. Hát minek tart engem?

MATYUSKÓ: Egy nagy.... lelki, jószívű embernek.

GEHENÁS (olvas): Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc. Hihetetlen. Ön meg akart csalni! Egy tízes hiányzik!

MATYUSKÓ: Meghozom! Meghozom!

GEHENÁS (végignézi Matyuskón, félre): Hihetetlen vén balek. (fenn): Jó, elfogadom a pénzt, de nem a magam számára, az ön javára finanszírozni fogom. (zsebre vágja a pénzt)

MATYUSKÓ: Finanszírozza, finanszírozza, csak ne bántsa Gajdikát!

GEHENÁS: Én nem vagyok pióca, sem bengáli tigris. Jól van, megkímélem Gajdikát, de csak egy feltétel mellett.

MATYUSKÓ: Mindent, mindent elfogadok!

GEHENÁS: A segédek megnyugtatósára egy állharcot kell vívnunk. Nem is hiszi, mily vérszopók a segédek. Amíg oldalbordáink a padlón nem csörömpölnek, addig nem hagynak békét, mert nincs eredmény! (megáll)

MATYUSKÓ (sugárzó arccal) Kérem, értem, állharcot!

GEHENÁS: Nincs itt kard?

MATYUSKÓ: Nincs!

GEHENÁS (A kandalló előtt lévő kotróvasat fogja): Vegye azt a vonalzót, és vigyázzon! (Matyuskó kezébe veszi a vonalzót) Nézze, először így állunk! (A kotróvasat leereszti. Matyuskó utánozza mindenben Gehenást)

Arra azután azok a dühös segédek – mert a párbajnál nem az ellenfelek, hanem a segédek dühösek- azt kiáltják: Felhívjuk az urakat, béküljenek ki. Nem? No jó! Rajta! Erre aztán rendesen összecsapnak, s ütik egymást, mint a répát. De mi ezt nem fogjuk tenni. Most vigyázzon Matyuskó!

Matyuskó: Vigyázok, vigyázok.

GEHENÁS: Ha jobb szemmel hunyorgatok, így ni (hunyorog) akkor Gajdikának nem szabad vágnia, hanem az én fiktív markírozott vágásomat jobb felől felfogja. (félre) Ütöm bal felől ahol érem. (fenn) Ha bal szememmel hunyorgatok, így ni (hunyorog) Gajdika akkor se vág, ... Gajdika sohase vág... de az én bal felől markírozott vágásomat felfogja. Megértette?

MATYUSKÓ: Megértettem! De mikor lesz a párbajnak vége?

GEHENÁS: Mikor lesz vége? Furcsa kérdés! Mikor a segédek megunják a várást és kimennek, és mi bennmaradunk, vagy pedig mikor minket löknek ki, és Ők maradnak benn.

MATYUSKÓ: egy szóval, vér nem folyik, és ez a fő dolog. Hogy köszönjem meg nagylelkűségét?

GEHENÁS: Nem vagyok pióca, sem bengáli tigris, velem lehet okosan beszélni!

MATYUSKÓ: Isten áldja meg önt, Gehenás úr!Köszönöm, köszönöm.

GEHENÁS: Pá, öreg barátom! (elmegy)

MATYUSKÓ: Istenem, Istenem! Az én ezer forintom kamatozzék Gajdikának, kamatozzék testének, lelkének, mert hiszen megeshetett volna az is, hogy Ő öli meg Gehenást, s azután mind a tíz parancsolatnak jóéjszakát! Mitől óvjon meg a kegyes ég!

Tizennyolcadik jelenés

Vitéz, Matyuskó

VITÉZ (hangosan) Szép históriák, mondhatom!

MATYUSKÓ: Őrnagy úr, mennyire örülök!

VITÉZ: Pedig semmi oka sincs rá!

MATYUSKÓ: Gajdikának semmi baja sem lesz, ne tessék félni!

VITÉZ: Én, félni? ..

MATYUSKÓ: Tudniillik Gajdika miatt. Én már kicsináltam mindent Gehenással.

VITÉZ: Ugyan mit?

MATYUSKÓ: Ha Gehenás a párbaj alatt jobb szemével hunyorgat, így ni (hunyorgat) azt jelenti, hogy Gajdika egy álvágást ...

VITÉZ: (Matyuskó szavába vág): No majd megtanítom én hunyorgatni, meg álvágást adni! Meg van-e Őrülve?

MATYUSKÓ: De Gajdikának nem lesz baja.

VITÉZ: Bánom is én, ha összeaprítják is. Nem lesz kár érte.

MATYUSKÓ: De Őrnagy úr, az ég szerelmére!

VITÉZ: Hallgasson rám, Matyuskó! Már hetek óta szemlélem Gajdika léha, éretlen, megbotránkoztató életmódját. Most párbajt akar vívni álvágásokkal. No majd megtanítom, mit jelent az, becsületbeli dologgal tréfálni. Matyuskó, az ön nevelte egy mesébe való hallatlan semmi ember! Megértett?

MATYUSKÓ: Meg.

VITÉZ: Akinek jobb lett volna...

MATYUSKÓ: meg sem születni.

VITÉZ: Úgy van. Most küldje Őt ide és ne feledje el, hogy egyikük gyep alá kerül.

MATYUSKÓ: (Kitántorog) Gyep alá kerül! (el)

VITÉZ: Haszontalan fiú, majd megtanítalak párbajt játszani!

Tizenkilencedik jelenés

Gajdika, Vitéz, majd Inas

GAJDIKA: Szervusz!

VITÉZ (rárivall): Ki a te szervuszod?

GAJDIKA (meghökkenve): Jó napot! Vitéz bácsi!

VITÉZ: Ez más! Ülj le! (leülnek) Te becsületbeli ügyben kérted közben járásomat. Eljöttem, de mindenekelőtt azt akarom tudni, van-e neked még becsületed?

GAJDIKA (felugrik): Őrnagy úr!

VITÉZ (felugrik) Ülj le! (leülnek) A becsület fogalmához tartozik, hogy mindazon kötelességeket, melyeket a természet és polgári állásunk reánk ró és amelyeket saját elhatározásunkból magunkra vállaltunk, híven, állandóan teljesítsük. Én ismerem életed minden napját. Felelj nekem: hű vagy-e te Istenedhez, hazádhoz, királyhoz, szófogadó szüleid iránt, hálás volt-nevelőd és méltó szíved eszményéhez? Jó polgár, jó gyermek, szorgalmas tanuló és hálás tanítvány vagy-e te?

GAJDIKA: Én nem vagyok tanuló, én jogász vagyok!

VITÉZ: De egy nem tanuló jogász, és mesébe való semmi ember vagy! Férfiasságot majmoló gyermek, akit meg kellene botozni!

GAJDIKA (felugrik): Őrnagy úr!

VITÉZ: (felugrik) Ülj le, gyerek! (Leülnek) Te egy haszontalan ember arcába vágta egy levelet, csak azért, hogy párbajod legyen! Nem gondoltál szüleidre, Matyuskóra, Iluskára, akiknek szívük meghasadna, ha megtalálnál halni!

GAJDIKA: Na, a vézna Gehenás meg nem öl!

VITÉZ: Te még gyáva is vagy!

GAJDIKA (felugrik): Őrnagy úr!

VITÉZ: Ülj le, te csecsemő! Igen, te gyáva vagy! Mert vézna embert kerestél magadnak, hogy bajod ne essék! No, édes öcsém, rosszul számítottál! Nagyon lehetséges, hogy Gehenás megöl, mert ti lőni fogtok egymásra!

GAJDIKA: Lőni?!

VITÉZ: Igen. Három golyó váltással! Így egyikőtök majd csak gyöp alá kerül, ami igen szükséges lesz!

GAJDIKA: Miért lenne ez szükséges?

VITÉZ: Mert az egyik már haszontalan ember, a másik pedig ha így halad haszontalan ember lesz!

GAJDIKA: Senkinek sincs joga jövőmről ítélni!

VITÉZ: Ez az első igaz szó! De most hallgass ide! Te segédedül kértél, elfogadom, de előre kijelentem, hogy ez komoly párbaj lesz. A megzavart társasélet mérlegének megbillent serpenyőjébe hiába teszünk szót, írást, vagy aranyat, azt csak embercsont nyomhatja ismét helyére. Én a párbajt nagyon szükséges és nagyon komoly dolognak tartom. Aki pedig tréfát űz belőle, az léha és párbajra képtelen. Minden közelebbi feltételt, órát és helyet közleni fogok veled: Nem leszel gyáva, hisz Balanyi vagy! Isten veled! Készülj a halálra! (Elmegy)

GAJDIKA: Isten veled, urambátyám! (Előre jön) Készülj a halálra, mikor légyottom van?!

(órájára néz): Készülj a légyottra! Pedig úgy rémlett előttem, mintha sok igazat mondott volna! Ej, bennem a legjobb hajlamok élnek,.. De Ők rákényszerítenek, hogy lump legyek! (csenget)

INAS (bejön):

GAJDIKA (Inashoz): Lámpát!(Inas el) Hova tegyük? Nem egészen közelébe. Az asszonyok szeretik a misztikus fényt. (Inas bejön a lámpával): Ide, ide, erre az asztalra! (inas leteszi a lámpát) Hallod? Most egy álarczos hölgy fog meglátogatni, kívülről senkit, de senkit sem bocsáthatsz be! Érted? (Inas meghajtja magát és elmegy): Sötét, piros ernyő, hangulatot kelt. A párnát ide! Majd ha lábaihoz borulok, jó lesz nekem. Így borulok! (próbálja) Jobb térdrel, vagy ballal? Bal térdrel, szívem így közelebb esik hozzá!

Husztadik jelenés

Teréz, Balanyiné, Előbbie

GAJDIKA: (felugrik és Teréz elé siet): Bájos özvegy, légy üdvöz! (Kézét csókolja)

TERÉZ: Jaj, mit tettem?

GAJDIKA: Júnói termet! És e kéz csupa bársony!

(leülnek)

TERÉZ: Ah, mennyit küzdöttem szenvedélyemmel!

Az önvád karmai marcangolják lelkemet!

GAJDIKA (félre): Ellenállhatatlan, Isteni asszony! (Fenn) Miért az önvád?

TERÉZ: Elgondolám fiatalságát, ártatlanságát!

GAJDIKA: Hahaha! Ártatlanság? Ez csak a mamák naív tudatlanságában él még!

TERÉZ: Hogyan? Önnek tehát már van kedvese?

GAJDIKA: Meghiszem azt!

TERÉZ: Tifiné tehát nem Matyuskó, hanem az ön szeretője?

GAJDIKA: Igen, a tizenkettedik szeretőm. De ő csak játékszer. Jaj, de felültettem vele öregeimet.

TERÉZ: Hogyan?

GAJDIKA: Rávettem Tifinét, hogy Matyuskóra hárítsa a gyanút, és falusi naiv öregeim elhitték. Hahaha! Ugyan miért nem nevet?

TERÉZ (féltékenyt játszva): Hogyan nevessek, mikor vetélytársnőm van?

GAJDIKA: Hogy lehetne a te vetélytársad?

TERÉZ: Szakítani fogsz Tifinével?

GAJDIKA: De mikor mondom, hogy játékszer?

TERÉZ (feláll) Te nem szeretsz!

GAJDIKA (feláll) Imádlak!

TERÉZ: Akkor elveted e méltatlan játékszert az én szerelmemért!

GAJDIKA: Legyen, elvetem!

TERÉZ: Esküdjél!

GAJDIKA: Esküszöm ártatlanságomra!

TERÉZ: Kezdek tőled félni!

GAJDIKA (félre) Az aranyhalacska már a hálóban evickél!

TERÉZ (A fényképeket nézi): Kik e nők?

GAJDIKA: Volt kedveseim. Mindnyájan szerettek!

TERÉZ: Mindnyájan?

GAJDIKA: Mindnyájan! A jóból sohasem lehet sok!

TERÉZ (földre dobja a fényképeket) Engem is ezek közé fogsz sorolni?

GAJDIKA: Nem, nem! Külön keretben, a legdrágábban: szívemben fogsz élni!

TERÉZ: Meddig?

GAJDIKA: Azt nem tudom. De hát egyszer minden elpusztul: esernyő, kalap, zöld nyakravaló..

TERÉZ: Elég, elég! Oh, én szerencsétlen asszony!

GAJDIKA (félre): Hol a párnám? Most vagy soha! (letérdel a párnára)

TERÉZ: Nem szeret! Nem szeret!

GAJDIKA: Levett kalappal esküszöm, hogy szeretlek, kimondhatatlanul szeretlek! (kezét csókolja)

TERÉZ: Szeretsz? S még se kívánnál semmit sem feláldozni értem?

GAJDIKA (hevesebben csókolja Teréz kezét): Mindent!

TERÉZ: Szabadságot?

GAJDIKA: Feláldozom!

TERÉZ: Hitedet?

GAJDIKA: Feláldozom!

TERÉZ: Anyád szeretetét?

GAJDIKA: Feláldozom!

TERÉZ (felugrik s lerántja álarcát):

GAJDIKA: (felugrik) Jaj, a dada!

BALANYINÉ (A tükör mögül előjön, az ajtóra mutat): Mars a szülei házba!

GAJDIKA: Jaj, a mama!

Függöny gyorsan le!

Harmadik felvonás

Igen egyszerűen bútorozott tanulószoba. Hátul nagy fekete tábla. Két oldalt asztal, néhány nádszék, nagy szekrény, falióra.

Első jelenés

Matyuskó, majd Balanyiné.

MATYUSKÓ: (Rendezi az asztalt, tintatartót, könyveket hord egymás után s az asztalra helyezi)

Ecce (íme)! Ez a multság vége. Gajdika ismét tanuló lett. Engem meg degradáltak, már csak korrepetitor vagyok. A grófné kitanítja Teréz dadát, ezt a csillagrúgó Putifárnét, s a fiú bolond fővel, mindent kifecseg, olyat amit megcselekedett, s olyat is amit meg nem cselekedett. Asszony dolgában nem vagyok tapasztalt. De hogy ki nem tapintotta a vén csoroszlyát, ezt meg nem foghatom! .. No, most mindennek vége!

Így is jól van, csak hogy Gajdikát nem rakhatják gyöp alá. Akárhányszor kértem párbaja felől, mindig azt feleli: „Gyermekekkel senki sem verekszik!” Ez jól van így, de annyira sajnálom a fiút. A mit vele tesznek, ez már szülői önkény, zsarnokság! Igaz, vígak voltunk, nagyon vígak, de azért még sem érdemli meg ezt a bánásmódot. Nem érdemli! Nem! Én sem érdemeltem, hogy degradáltak. Csak korrepetitor vagyok. Jól van. Mindennek a grófné az oka. Mit ejteti kísértetbe a fiát?! .. Hisz az ő vére van benne! Igen, az ő vére! ...Megmondom neki, úgy se... megmondom neki, csak lássam!

BALANYINÉ (benyit az ajtón): Matyuskó! Maguk mégse tanulnak?

MATYUSKÓ (félre): Jézus Mária! Szent József! (fenn): Mindjárt elkezdjük, méltóságod!

BALANYINÉ: Tíz perc múlva visszatérek! ... Azt mondom, munkánál találjam önöket!

MATYUSKÓ (Meghajtja magát): Igen is, bennünket!

BALANYINÉ (elmegy)

MATYUSKÓ (Balanyiné után): Zsandár! (Bal felé megy) Gajdikám! Gajdikám! Tanulnunk kell! Itt volt a mama, siessünk, mert még kicsavarják a nyakunkat!

GAJDIKA: Megyek már! (Bejön)

Második jelenés

Gajdika, Matyuskó majd Balanyiné, Balanyi

GAJDIKA: Mit tanulunk ma?

MATYUSKÓ: Amire kedve van.

GAJDIKA: Kedvem?!

MATYUSKÓ: (Kabátóvó ujját húz föl Gajdika karjára)

GAJDIKA: Hát ez mire való?

MATYUSKÓ: Napi parancs!

GAJDIKA: Aha, a megtakarított kabátujjak árából akarják a váltóimat kifizetni?

MATYUSKÓ: Azokat.

GAJDIKA: Mit tanuljuk?

MATYUSKÓ: Talán a római jogot

GAJDIKA: Únom!

MATYUSKÓ: Egyház jogot?

GAJDIKA: Nem vehetem hasznát

MATYUSKÓ: Tanuljunk váltójogot!

GAJDIKA: Igen, annak még hasznát vehetem.

MATYUSKÓ (olvas): „A váltó eredetét és keletkezését nagy homály fedi..”

GAJDIKA: Az már igaz.

MATYUSKÓ (olvas): „Nem lehet tudni, hol és mikor írták első váltót”

GAJDIKA: Mily poeticus! Mit gondolsz Matyuskó, ki adta az első váltót a föld kerekiségén? A férfi vagy a nő?

MATYUSKÓ: Én azt hiszem, a nő.

GAJDIKA: És miért? (Balanyiné megjelenik)

MATYUSKÓ: Mert a nők harapósabbak.

BALANYINÉ: Szabad kérdezni, miért harapósabbak a nők?

MATYUSKÓ: (félre) Per amórem Dei! (fenn) Kérem alásan, hisz Éva volt az első, aki az almába harapott.

BALANYINÉ: Mit tanulnak maguk?

MATYUSKÓ: A váltójogot

BALANYINÉ: Azt mondom, ne tréfáljanak, baj lesz! (Elmegy)

MATYUSKÓ (meghajtja magát) Igen is, baj!

GAJDIKA: Ez szörnyű élet!

MATYUSKÓ: Ne búsuljon, Gajdikám, hisz engem is degradáltak. Tanuljunk, ez szórakoztatni fogja. (olvas) „Ha nyugodtan vizsgáljuk a váltó elméleteket, úgy félreismerhetetlen azon igazság, hogy az újabb tanirány szerint a régibb felfogású váltó, mint literalis contractus, mely a cambium reáléval (valódi cserével) összeforrott, teljesen félrevettetik.”

GAJDIKA (himbálózik a székkal, az unalom minden jeleivel) Matyuskó, ferblizzünk! (kártyajáték)

MATYUSKÓ: Ugyan, mi jut eszébe?! (olvas) „mely a combinum reáléval összeforrott”

GAJDIKA: (kártyát vesz elő, és oszt) Már én osztok! (A könyvet maga mellé helyezi)

MATYUSKÓ: Már oszt? (elgondolkodik) No, az már más! (leül) De hisz pénzünk sincs!

GAJDIKA: Csinálok váltót, hisz a váltó papírpénz! (három és négyszögletű papírdarabokat vág) Nézze, a háromszögletű a forint, a négyszögletű egy hatos.

MATYUSKÓ: Értem, értem! Csak ügyes ember az én Gajdikám! (játszanak)

GAJDIKA: Mi a vízi?

MATYUSKÓ: Két piczula. (A papírszeleteket az asztalra teszik, mintha pénz volna) torpasz!

GAJDIKA: Kóstál öt hatost!

MATYUSKÓ: Megadódik általam. Hívok három piczulát.

GAJDIKA: Megadom. Vissza egy forintot.

MATYUSKÓ: Megadom. Mi van érte?

BALANYINÉ (megjelenik)

GAJDIKA (felüti a kártyát) Három disznó.

MATYUSKÓ: Girigaré, girigaré! (A ferbliben a legtöbbet érő kártyasorozat)

GAJDIKA: (észreveszi Balanyit. A fiókba rejti a kártyát, s a könyvet veszi kezébe. Matyuskó szintén)

BALANYI: No, tovább! Girigaré ...

MATYUSKÓ: (Mintha a könyvből olvasná) Giacomo Girigaré volt az első váltóbölcsész, aki kimutatta, hogy a váltó nem a zsidók találmánya, hanem olasz eredetű, mégpedig a 18. század szülötte.

BALANYI: A váltójogot tanulják?

MATYUSKÓ: Igen is, igen!

BALANYI: Egy óra múlva visszajövök, és megvizsgáztatom fiamat.(el)

GAJDIKA (felugrik): Ezt nem tűrhetem, nem! Inkább világgá megyek!

MATYUSKÓ: Nyugodjék meg, hisz a legtisztább szándékkal akarják önt javítani.

GAJDIKA: Javítani? Hát gonosztevő vagyok én?

MATYUSKÓ: Dehogyan gonosztevő!

GAJDIKA: Megszököm. Világgá megyek!

MATYUSKÓ: Hogy beszélhet így? Miből él meg? Diplomája sincs!

GAJDIKA: Qualificatioja (végzettsége) nincs, tudománya nincs, komolysága nincs. ...Akkor hát journalista leszek.

MATYUSKÓ: Ott lehet csak szépen éhen halni!

GAJDIKA: Komolyan mondom, megszökném, ha

MATYUSKÓ: (szavába vág) Ha Iluska vissza nem tartaná.

GAJDIKA: Igen, Iluska! Ő a lelkemnek jobb fele! Beszéltél vele?

MATYUSKÓ: Persze, hogy beszéltem.

GAJDIKA: Haragszik még rám?

MATYUSKÓ: Haragszik bizony, de azért még sem bírja kivenni a fejéből. Olyan maga, Gajdika az ő szívében, mint a fájó fog, melyre mindig rá kell harapnunk, épen mert fáj.

GAJDIKA: Óh, ő nem szeret.

MATYUSKÓ: Legyünk igazságosak, nem is voltunk mi mindig szeretetre méltóak.

GAJDIKA: Bennem a legjobb hajlamok éltek.

MATYUSKÓ Tudom, Gajdikám, tudom.

Harmadik jelenés

Előbbie, Inas, Lopdky

INAS: (jelent). Lopdky doktor!

GAJDIKA: Hagyj magunkra Matyuskó! (inashoz) Bejöhet! (inas elmegy)

MATYUSKÓ: Ej, de furcsa neve van! (el)

LOPDKY: Nevem Lopdky doktor, köz és váltó ügyvéd, Tifine Őnagysága férje vagyok.

GAJDIKA: Mi tetszik?

LOPDKY: Feleségem

GAJDIKA: Örülök!

LOPDKY: De hogy a gróf úrnak is tetszik, annak nem örülök. Köszönöm szíves ajánlatát és leülök. (leül)

GAJDIKA: Biztosítom, hogy neje nekem már nem tetszik. (leül)

LOPDKY: Ezennel konstátálom, mégpedig beismerő vallomása alapján, hogy nőm gróf úrnak tetszett.

GAJDIKA: Hisz ez csak tréfa volt!

LOPDKY: Konstátálom, mégpedig beismerő vallomása alapján, hogy gróf úr nőm legszentebb érzelmeivel tréfát űzött.

GAJDIKA: De kérem, hisz Ő akasztotta magát a nyakamba!

LOPDKY: Konstátálom, mégpedig minden kétséget kizáró módon, a gróf úr beismerő vallomása alapján, hogy szeretve tisztelt nőmmel bűnös viszonyt folytatott.

GAJDIKA: De kérem!

LOPDKY: Vannak még más jogerős bizonyítékaim is. (aktát mutat) Szeretve tisztelt nőm beismerő vallomása, közjegyző előtt téve, és általam hitelesítve. Itt a pecsét és az 50 krajcáros bélyeg. (mutatja) Másodszor: Imádott anyósom jegyzőkönyve, melybe, ő – követve gyöngéd anyai szívének sugallatát, gróf úrnak nőmhöz intézett minden hízelgő szavát, megjegyzéseit és ígéretét hűségesen beírta. Íme itt van két tanú által hitelesítve és szeretve tisztelt nőm által aláírva.

GAJDIKA: De hát mit akar ön tőlem?

LOPDKY: Vannak olyan erkölcsi károk, melyek egyáltalán pótolhatatlanok. Első sorban annak nevezem a hitvesi hűség elvesztését. De emberi gyarlóságunk kényszerít rá, hogy eme legnagyobb veszteségünket is számokban fejezzük ki. Van szerencsém a gróf úrnak számlámat benyújtani. (egy iratot nyújt át) Megjegyzem még, hogy számlám három fő csoportra oszlik: erkölcsi, szellemi és anyagi károk, és kiadások.

GAJDIKA (olvas): „Erkölcsi károk: Feldúlt boldogság :húsz ezer forint; Megrontott hitvesi hírnév: 30000 forint. Szellemi károk: szellemi erőim megcsappanása, állandó bánás következményeként: 10 000 forint. Anyagi károk: szeretve tisztelt nőm keresésére hivatalos órák elmulasztása, ennek következtében 25 férfi cliens elmaradása 5000 forint; November 20.-án fiaker, szeretve tisztelet nőm részére, az orpheumból a gróf úr lakásába és reggel onnan vissza hozzám. 11 forint 60 krajcár; November 21.- én és a következő napokon, szeretve tisztelet nőm szerelmes leveleit vivő hordár: 9 font 40 krajcár; „ (beszélve) Uram, nincs tréfálni való kedvem!

LOPDKY: Kérem gróf úr, egy férj feldúlt boldogsága nem tréfa. Egyébiránt itt csak egy fő kérdés forog fenn: fizet vagy nem fizet?

GAJDIKA: Nem fizetek!

LOPDKY: Kérem, én kulans (előzékeny, úri ember) vagyok, engedek a fő összegből 15 percentet (százalékot)!

GAJDIKA: Nem fizetek!

LOPDKY: Engedek húszat!

GAJDIKA: Nem!

LOPDKY: Harmincat!

GAJDIKA: Nem!

LOPDKY: Hát fizesse meg legalább a „feldúlt boldogságot”!

GAJDIKA: Nem, nem és ismét nem!

LOPDKY: Tehát jó! A törvényszék előtt majd látjuk egymást!

GAJDIKA: A vasrácson keresztül!

LOPDKY: Gróf úr, becsületemre mondom, csak a törvényszék előtt szólítom meg önt újra!

(köszön és elmegy)

GAJDIKA: Kiállhatatlan, szemtelen ember!

Csakhogy kint van! (óráját nézi) Egy óra múlva verekszem. .. Nem bánnam, ha agyonlőne. Meghalni? ! Amint Isten rendeli! És Őt? Karddal szívesen összevagdálnám, de megölni nem szeretném! Majd lába alá célok!

LOPDKY (visszajő): Én kulans vagyok. Fizesse meg legalább a feldúlt boldogságot: 20 000 forintot!

GAJDIKA (körülnéz, mintha botot keresne): Pusztuljon!

LOPDKY: (hirtelen kiszalad és becsapja maga után az ajtót!)

Negyedik jelenés

Gajdika majd Pálya

GAJDIKA: Ez a kulans férj valóságos kullancs! Csakhogy megszabadultam tőle!

PÁLYA: Szervusz Gajdi! Fatális állapot, igen fatális állapot!

GAJDIKA: Mit kívánsz?

PÁLYA: Írd alá ezt a váltót!

GAJDIKA: Barátom, én nem vagyok többé szabad ember! S aztán megígértem, hogy többé nem írok alá váltót.

PÁLYA: De barátoddal szemben, kit bajba sodortál, csak tehetsz kivételt?!

GAJDIKA: Én sodortalak bajba?

PÁLYA: Igen is te, nálad nőttek igényeim!

GAJDIKA: Sajnálom, de most Isten veled!

PÁLYA: Semmi Isten veled! Szegény szülők gyermeke vagyok, te henyélő, lump életre csábítottál, a te kötelességed engem megmenteni!

GAJDIKA: Hát nem te csimpaszkodtál belém?

PÁLYA: Nem bizony! Én dolgozni, tanulni akartam, s te kényszerítettél kétes hírű társaságodba!

GAJDIKA: Ne szemtelenkedjél!

PÁLYA: Nem írod alá a váltót?

GAJDIKA: Nem!

PÁLYA: Kalmár lelkű filiszter! (Felteszi kalapját és büszkén elmegy)

GAJDIKA: Az ilyen embereket nézem aztán barátoknak! Brr! Kezdem őket utálni!

Ötödik jelenés

Gajdika, Sára, Tifine, Inas

INAS (kívül) Nem szabad hölgyeket bebocsátanom!

SÁRA (kívül) Lóduljon vor mir (előttem) , mert malheur (balszerencse) lesz! (Félre löki az inast, s Tifinével bejön)

GAJDIKA: Még csak ezek hiányoztak!

SÁRA (végignéz Gajdikán nagy dühvel, mindig közelebb lép hozzá) Alsó, férfi maga? (Maga is férfi?)

TIFINE (siránkozva): Dehogyan férfi!

SÁRA: Plantíroz néhány Tag múlva! (De tervezi néhány nap múlva)

TIFINE: Mert a mamája így parancsolta!

SÁRA: Tudja mi kell magának?

GAJDIKA: Békesség!

SÁRA: Dehogyan az! Szopós kancsó, cumis üveg! (?)

TIFINE: Hívja magához Teréz dadát!

SÁRA: Beszélek a mamájával!

TIFINÉ: Én meg az apjával!

GAJDIKA: Ezt önök nem fogják tenni!

SÁRA: Mais si, elmondom ihr, hogy maga verführta (elcsábította) lányomat, feldúlta Tifikém boldogságát!

GAJDIKA: Húsz ezer forint!

SÁRA: Hát von wó (honnán) ismeri az árát?

GAJDIKA: Kedves veje az egész számlát benyújtotta.

SÁRA: Azt hiszi szabadul de moi (tőlem) , ha a Rechnungot (számlát) kifizeti? Lányom Lopdky doktortól elvált, geschieden (elvált)!

TIFINE: Igen, elváltam!

SÁRA: Ön heiratolni fogja! (feleségül fogja venni) (félre) Vagy kilöket, vagy erschreckol (íjesztget).

GAJDIKA: Hihetetlen merészség!

TIFINE: (sír) Jaj, Jaj! Már nem szeret!

GAJDIKA: Csak tessék sírni! Nem szeretem, nem is szerettem soha!

TIFINE: Jaj, jaj! Nem szeret, nem is szeretett!

SÁRA: Schweig! (Fogd be!) A dolog lelki seitenha epuisé van! (A dolog lelki oldala kimerült). (Gajdikához) Van pénze?

GAJDIKA: Nincs!

SÁRA: Gondoltam. No Gút! Parentjai (szülei) majd fizetnek! Láttam én a sechziger yahrokban (hatvanas években) elég adóexekuciót! Tifine leg auf (rakd le) a chapeau-dat (kalapodat) , köpenyedet és ülj le! (kényelembe teszi magát)

GAJDIKA: Önök botrányt akarnak? Az lesz, de pénz és férj nem!

SÁRA: Várni fogunk! Werun warten!

Hatodik jelenés

Előbbie, Lopdky, Matyuskó

LOPDKY: Szeretve tisztelt nőm,hozzád siettem, hogy megvédjelek esetleg a főúri inzultusok ellen. (Homlokra csókolja Tifinét)

GAJDIKA: Hát nem vált el tőle?

SÁRA: Nem. De ha elveszi Tifinét, wird er sich scheiden lassen (meglesz a válás). Úgy-e doktor úr?

LOPDKY (nagyot sóhajt): Képzelterek íly körülményeket, hogy ez áldozatot meghoznám imádott nőmnek?

GAJDIKA: Ej, hisz csupa hazudozás. Ön sosem volt Tifiné férje?

LOPDKY: Mily alapon tagadja?

TIFINE: Mily alapon?

SÁRA: Quelle alape? Quelle alape? No redens! (Ne beszéljen!)

GAJDIKA: Egyszerűen nem hiszem!

SÁRA: (Lopdkyhoz): Schwörrens, hogy a marija, schwörens! (esküdjön, hogy a férje, esküdjön!)

LOPDKY: Esküszöm, hogy a hölgy itt, hites feleségem.

TIFINE: Látja? S ön egy tisztességes asszonyt szerencsétlenné tett!

SÁRA: Mariez –la (Vegye feleségül), Vegye el, tegye gút, amit elrontott! Lopdky gleich elválík! (Lopdky ugyanakkor elválík)

GAJDIKA: Ez már a szemtelenség netovábbja! Inkább agyonlövetem magam!

SÁRA: Jamais sem heiratolja? (Soha sem veszi el?)

GAJDIKA: Soha!

SÁRA: No, gút! Lopdky vous elveszi zur Frau! (Lopdky, ön elveszi feleségül)

GAJDIKA: Hát még sem a felesége?

SÁRA: Nem, hab gelogen (Hazudott). Lopdky, vous elveszi!

LOPDKY: Hát megőrült?

MATYUSKÓ (megjelenik)

SÁRA: Tifine must mari haben, artiste mari nélkül nem srófolhat direktort! (Tifinenek férj kell. Színésznő férj nélkül, nem kap pénzt a rendezőtől)

LOPDKY: Hát minden tervünket dugába akarja dönteni? No, mit szól ehhez Gehenás?

SÁRA: Toute méme chose! (Minden a régi!) Artiste mari nélkül nem srófolhat direktort! Maga elveszi!

TIFINE: Igen, igen, elvesz!

LOPDKY: Ezt nem fogom tenni!

SÁRA: Sagens das még une fois! (Mondja ezt még egyszer!)

LOPDKY: Nem fogom elvenni! Egyébbiránt az önök ügyetlensége folytán itt már nincs tenni valóm. Ajánlom magamat!

SÁRA: Megállj! meineidiger (esküszegő), hisz vous falsch esküdött! (Hisz ön hamisan esküdött)

TIFINE: Igen, az imént hamisan esküdött!

SÁRA: Hab zeugen, des témoins (Van ténje)

GAJDIKA (nevet) No ez szép fordulat!

LOPDKY: Kikérem az ily tréfát!

SÁRA: Nix tréfa! Meineid Proesse, vagy elvenni! (Per a hamis eskü miatt, vagy elvenni!)

LOPDKY: Majd leteszem a főesküt, hogy nem esküdtem!

SÁRA: Rendben, betyár! Krimineller! (bűnöző)

TIFINE: Alávalóság!

SÁRA: No warst (No várjon!)

LOPDKY: Mit vegyeget, vén komédiásné?

SÁRA: Halts mich, megölöm! (Tarsts vissza, megölöm!)

TIFINÉ: Hogy meri anyámat megsérteni, ön, aki Gehenással szövetkezett, hogy e balekot (Gajdikára mutat) vagyonából kiforgassa!

GAJDIKA: Ez már derék dolog!

LOPDKY: Hát maguk nem vettek részt ez üzletben?

SÁRA: Was üzlet? Rien bekommen maguk mind gestöhlen! (maguk mind loptak!)

GAJDIKA: Üzlet-tágya voltam, szégyenlem gyöngeségemet!

LOPDKY: Én kiperelem jussom Gehenáson, a többihez semmi közöm!

MATYUSKÓ (előre lép, félre): No várjatok, majd megtréfállak benneteket! (fenn) Lám, itt vannak? Pedig épen most küldött az öreg gróf titkárával húsz ezer forintot, becses lakására. egy nagy, öt pecsétetes levélben!

SÁRA: Húsz ezer forinto, füne pecsétetes levél? (öt pecsétetes levél) (Allons- gyerünk! Menjünk, Tifine, menjünk!)

LOPDKY : E fordulat érdekel, elkísérem Őket! (Sárának nyújtja karját, aki dühösen végig nézi űt. Elmennek)

Hetedik jelenés

Gajdika, Matyuskó, Teréz

MATYUSKÓ: (Utánuk kiált): Írják alá a nyugtát, máskülönben meg nem kapják a pénzt! Hahaha! No ezektől megszabadultunk!

GAJDIKA (óráját nézi): Hála Istennek, hogy elmentek! S most, Matyuskó, Isten veled! Te nagyon, nagyon jó voltál irányomban, áldjon meg az Isten! (Indul)

MATYUSKÓ (ijedten néz rá): Gajdika, hova megy?

GAJDIKA: Ne kérdezd!

MATYUSKÓ: Szent Isten, párbaj?!

GADIKÁ: Igen, Matyuskó, megverekszem!

MATYUSKÓ (átöleli Gajdikát): Nem, nem, nem engedem! Testemmel védem meg önt!

GAJDIKA (elmegy)

MATYUSKÓ: Gajdikám! Gajdikám! (Mivel Gajdika kiszalad az ajtón, majd kívülről bezárja, Matyuskó nem tud utána menni, dörömböl az ajtón) Erre nem lehet! Körülmegyek! El! El! Utána!

TERÉZ: Hová, hová oly sietve, correpetítor úr?

MATYUSKÓ: Áspis kígyó! Én téged fumingállak! (Semmibe veszek) (gyorsan el)

TERÉZ: Jaj, Jaj, Jaj! Fumigál! Fumigál! Engem még senki sem fumigált! Hol a grófné? (el)

Nyolcadik jelenés

Balanyi, Berki, Matyuskó

BALANYI: Fogalmam sem volt arról, hogy ez a fiú így költekezett!

BERKI (Kezében nagy csomó váltó és számla): Sok, igen sok!

BALANYI: Rendbe szedjük ügyeit, de aztán jaj neki, ha más útra nem tér!

BERKI: Amint már említettem, méltóságodnak, gonosz szelleme Gehénás volt!

BALANYI: Az a haszontalan hímpellér?!

BERKI: A legtöbb váltó tőle került, és félek, még most is van nála!

BALANYI: Mutassa a számlákat! (Berki átadja, olvas): „ százhusz pár kesztyű, harminchét lovagló pálca” – a hátadra- „ negyven gyufatartó, tizenhárom pár papucs, nyolc papírkés” (beszél) Ez szemtelenség! „Nyolcvankilenc üveg pöszmétekompót, húsz vasúti menetrend és tizenhat köpőláda” Ez már Őrületséggel határos!

BERKI: A könnyelmű emberrel visszaélnék! Tudom, hogy az elszámolt tárgyak felét se látta! Nagy munka lesz a megrendelések, számlák és váltók tömkelegéből kibontakozni!

BALANYI: Tudom, hogy te, öregem, ki fogsz bontakozni. Minél előbb szabadulni akarok e csúnya tehertől!

BERKI: Ha ez ügyeket rendbe szedtem, akkor

BALANYI: Nos, akkor?

BERKI: Igen nehezemre esik e szót kimondanom, de meg kell lenni.. Akkor elbocsáttatásomat kérem.

BALANYI: Elbocsáttatásodat?

BERKI: Gróf úr, én soha nem hazudtam ön előtt.. Nem csűröm, csavarom a dolgot.. Iluska miatt kell elmennem!

BALANYI: Iluska miatt?

BERKI: Apa vagyok, a gyermek minden gyönyörűségem, nem engedhetem, hogy Gajdi gróf ...

BALANYI: Nem fogja az ön lányát hírbe hozni, arról felelek!

MATYUSKÓ (kétségbeesett arccal): Elment, elment, nem értem utol! Istenem, légy irgalmas!

(Meghajtja magát Balanyi előtt)

BALANYI: Matyuskó, valóban büszke lehetsz növendékedre! (A váltókra mutat) Nézd csak, ezek mind az Ő váltói, számlái. (Matyuskó kezébe veszi a számlákat és nézi) Nézheted! A pedagógia minden elvei szerint vannak aláírva!

MATYUSKÓ: Borzasztó, borzasztó! (Kis szünet) Igen, ez az Ő kedves írása. Mégis szépen írta. Vékonyan fel, nyomd meg, vastagon le, kanyaríts! (Jobb kezével az ütemes írást utánozza)

BALANYI: Mit szólna mindehhez?

MATYUSKÓ: Én mást nem szólhatok mindehhez, mint hogy kétségbe vagyok esve! (félre) Meg azt kívánom, hogy holnap kétszer annyit írjon alá, csak baja ne essék! (Visszaadja a számlákat Balanyinak)

BALANYI: Most küld be Gajdikát!

MATYUSKÓ (nagy zavarban) Gajdikát?

BALANYI: Igen, őt!

MATYUSKÓ: Nem tudom, hol van... azaz elment!

BALANYI: Mondtam, hogy bejelentse kimenetelét! Hova ment?

MATYUSKÓ: Nem tudom.

BALANYI (Berkihez): Édes öregem, nézz a fiú után, keresd fel barátainak lakásán, vagy Tifinénél! Valahol csak megtalálod! Tisztességes, jó helyre ne fáradj! (Matyuskóra néz) mert az az univerzumra szóló portentum nem szokott tisztességes helyen tartózkodni!

MATYUSKÓ (félre) Kedves egészségemre!

BERKI: Sietek, gróf úr! (elmegy)

Kilencedik jelenés

Balanyiné, Iluska, Előbbiek

BALANYINÉ: Hol van Gajdika?

BALANYI: Bizonyosan korhely kompániában.

MATYUSKÓ (hirtelen): Ott nincs!

BALANYI: Hogy tudod ezt Matyuskó?

MATYUSKÓ: Tudom.

BALANYI: Dehogyan tudod, dehogyan tudod! Bizonyára ferblizik valahol.

ILUSKA (félre) Istenem, javíthatatlan.

MATYUSKÓ: Ő komolyan, nagyon komolyan foglalkozik!

BALANYINÉ: Komolyan foglalkozik?

MATYUSKÓ (félre): Istenem, mit mondjak? Hisz kétsége esnek, ha igazat szólok! (fenn) Dorozi tanár úrnál korrepetál. Kolloquálni (vizsgázni) akar, örömet szerezni szüleinek!

BALANYI: Rögtön utána küldetek (inas)

MATYUSKÓ: (Balanyit visszatartva): Ne, ne zavarják őt, hisz egy fél óra múlva hazajön!

BALANYI: Matyuskó, te hazudsz!

BALANYINÉ: Takargat valami!

ILUSKA: (félre): Istenem, mi lehet?!

MATYUSKÓ: Én takargatni? Hazudni? Dehogyan! Gajdika elment (az éghez emeli szemeit) és Isten megengedi, hogy visszajön!

ILUSKA (félre) Irgalmas ég!

BALANYINÉ (megfogja Matyuskó kezét) Az anya parancsolja neked, szólj igazat! Fiam veszélyben forog?!

MATYUSKÓ: Veszélyben? Dehogyan veszélyben!

BALANYI: Párbaja van? (Matyuskó igent int, Balanyiné székbe esik, Iluska szívéhez kap, de a grófnéhoz siet) Matyuskó beszélj! Kivel és hol?

MATYUSKÓ: Gehenással, azzal a vézna Gehenással!

BALANYI (mélyen fellélegzik): Természetesen karddal verekszenek?

MATYUSKÓ: No, csak az kellene, éles karddal!

Dehogy! Rossz pisztolyra! Rossz pisztolyra!

BALANYI (igen komolyan) Pisztolyra?

MATYUSKÓ: Igen, csak pisztolyra, s csakis három golyóváltással.

BALANYINÉ: Fiam, fiam! (Zokogva Ilusra borul)

ILUSKA: (Térdel, de inog)

BALANYI: Ki a fiam segéde?

MATYUSKÓ: Vitéz Őrnagy!

BALANYI: A legszigorúbb, de leg becsületesebb segéd!

ILUSKA: Engedje meg grófné, hogy egy pohár vizet hozassak önnek, oly nagyon halovány.

(Balanyiné igent int)

BALANYI: (órájára néz) Mikor ment el Gajdika?

MATYUSKÓ: Egy jó félórája

BALANYI: Akkor még várunk kell. (Nejét szelíden átöleli) Ne félj Kláram! A férfinak gyakran kell farkasszemet nézni a halállal. És lásd, az ember élete hajszálon függ. De a hajszálat Isten tartja szent kezében. Menj, és imádkozzál fiadért! Menj!

BALANYINÉ: Megyek, megyek! Úgy-e az nem lehet, hogy egyetlen gyermekünket elveszítsük?

BALANYI: Nem, nem, biztosan remélem, hogy nem!

BALANYINÉ (elmegy)

BALANYI: Matyuskó, jöjj velem a rendőrséghez!

MATYUSKÓ (örömmel) Ha még nem késő, megakadályozzuk a párbajt!

BALANYI: A becsületét védő Balanyihoz nincs jogom. Ő ismét fiam lesz, ha győzött, ha megsebesült. (szünt) vagy ha meghalt.

MATYUSKÓ: De minek menjünk akkor a rendőrséghez?

BALANYI: Hogy megtudva a párbaj helyét, tőlünk kapja az első csókot, s ha szükséges az első kötést!

MATYUSKÓ: Menjünk, menjünk! (elmennek)

Tizedik jelenés

Vitéz, Gajdika, Inas

*VITÉZ: (Az ajtóban az inashoz): Ne szólj senkinek, hogy megjöttünk! (Inas elmegy)
Mondhatom, egész férfi vagy! Hisz alig bírsz a lábodon állni!*

GAJDIKA: *(Az önvád által teljesen megtörve, sötét szürke ruhában): Istenem, istenem, mit tettem?*

VITÉZ: *Párbajban agyonlőttél egy embert!*

GAJDIKA: *Azt hiszed, meghalt?*

VITÉZ: *A lövés után megtántorodott, és arcra esett. Ez igen rossz jel. Én ugyan nem vizsgálhattam meg, mert te majdhogy hanyatt nem estél! Szégyelltem volna a tanúk előtt, ha elpityerged magad! Így hát pusztultam veled a színhelyről!*

GAJDIKA: *Meghalt, Istenem meghalt!*

VITÉZ: *Egyébiránt, ki tudja? Ilyen gazemberek igen nehezen szoktak meghalni!*

GAJDIKA: *Miért adtál pisztolyt a kezembe?*

VITÉZ: *Hát piszkafát adjak?*

GAJDIKA: *Jaj nekem, miért kellett ennek történnie?*

VITÉZ: *Ilyenek vagytok ti gyermekek. Miért társalogtál Gehenással? Miért kaptál vele össze? Miért vágtad arcába a levelet? Inzultálni tudtok, de a következményeket hordani nem.*

GAJDIKA: *E véres árnyéktól nem szabadulok az életben többé.*

VITÉZ: *Hát jobb szeretnéd, ha te lennél a véres árnyék?*

GAJDIKA: *Isten látja lelkemet, jobb szeretném!*

VITÉZ: *Bolond gyerek!*

GAJDIKA: *Még egy óra előtt könnyelmű, vásott gyermek, most egy szerencsétlen férfi vagyok! Jaj a vér! .. a vér!*

VITÉZ: *Sajátságos rendű ez barátom, de szükséges, hogy néha meglássuk, mert desinficiál (fertőtlenít), mint a carbolsav! De most vége legyen minden jajgatásnak! Jöjj, menjünk szobádba, szüleidnek majd elmondom én a történeteket! (elmennek)*

Tizenegyedik jelenés

Balanyi, Balanyiné, Iluska, Matyuskó

BALANYI: *A rendőrségen nem ismerik a párbaj helyét.*

MATYUSKÓ: *Vagy nem akarják ismerni!*

BALANYINÉ: *Meddig tart még e szörnyű várakozás?*

BALANYI: *Bízzunk az Isten irgalmában!*

ILUSKA: *(Nagyon halovány): Bízzunk!*

BALANYINÉ (megsimogatja Iluska arcát): Te jó, te áldott gyermek! Milyen hűségesen állsz mellettünk a legnehezebb pillanatban!

ILUSKA: Ki álljon itt, ha nem én? (Kezet csókol)

MATYUSKÓ: Hogy akadhat ember, aki a haza legnagyobb reményére, ragyogó csillagára pisztolyt mer emelni? Száradjon el a keze!

Tizenkettedik jelenés

Berki, előbbiek, Vitéz, Gajdika

BERKI: Ne várják tőlem méltóságtok, hogy elmondjam, mennyire osztozom aggodalmaikban!

BALANYI: (Vállára teszi a kezét) Tudom, öregem, tudom!

VITÉZ (belép)

BALANYI: Vitéz!

BALANYINÉ: (tompán) Magában?

VITÉZ: Meglőtte!

ILUSKA (egy éles sikollyal összeesik, Berki ápolja)

BALANYI: Kit?

VITÉZ: No, Gehenást! Akinek én vagyok a segédje, azt csak meg nem lövik!

MATYUSKÓ: Ő él, de a tízparancsolat meghalt!

GAJDIKA (belép): Iluska! Szüleim! (Iluskához térdel) Iluska! Iluska! Én vagyok!

BALANYINÉ: (Iluska halántékát törli) Már magához tér!

ILUSKA (megöleli Gajdikát, ujjongva felkiált) Él! Él! Él!

BERKI: (Balanyihoz): Most már be fogja látni gróf úr, hogy házat el kell hagynom. (Feddőleg Iluskához) Iluska!

ILUSKA: Jaj, mit tettem!?

GAJDIKA: Szüleim! Becsületes, jó ember leszek, Isten engem úgysegéljen! Adják nekem e leányt feleségül, nem tekintem rangomat..

BALANYI: Rangodat? Mi a te rangod? Könnyelmű, vásott gyermek! Ez a te rangod! Te nem vagy érdemes Iluskára, megtagadom beleegyezésemet!

BALANYINÉ: (férjéhez) De öregem!

BALANYI: Szót se!

BERKI: Helyesen mondta Gajdi gróf: „rangját”. Mi nem fogunk e főúri családba tolakodni, mi akik annyi hálával tartozunk. Ha méltóságod beleegyezett volna, én ellenezném! Jöjj Iluska!

BALANYI: Megállj! Ki parancsol itt?

MATYUSKÓ: (félre) Haragszik, nagyot fog tenni, ismerem!

BALANYI: Kinél szolgált az apád?

BERKI: A gróf úr atyjánál!

BALANYI: Hát a nagyapád?

BERKI: Méltóságod nagyapjánál!

BALANYI: Hát a szépapád?

BERKI: Méltóságod szépapjánál!

BALANYI: No, akkor a te családod épen olyan régi, mint a mienk. Hozd ide a lányodat eljegyzem fiammal, de csak akkor legyen felesége, ha egy év leforgása után Gajdikából Gál lesz.

MATYUSKÓ: Az lesz. Gallus magnus!

VITÉZ: Éljen! Ez már férfias beszéd!

BALANYINÉ: Szívem legforróbb vágya beteljesült. Jöjj Iluskám! (Összeadja Gajdikával, aztán kezet nyújtanak Berkinek)

GAJDI: Megöleli Iluskát.

BALANYI (Gajdikához): Megbecsüld!

Tizenharmadik jelenés

Előbbiektől, Lopdky

LOPDKY: (Lassan besunnyog): Gehénás úr üdvözlését küldi és kéri a ma délben lejárt váltók kiegyenlítését.

VITÉZ: (Lopdkyhoz megy): Hát nem halt meg a nyomorult?

MATYUSKÓ: Él a derék ember?

LOPDKY: Csak tettette magát, hogy a második golyóváltást kikerülje.

VITÉZ: És a segédei?

LOPDKY (indignálva =sértődötten) Felpofozták!

VITÉZ: Jól tették!

LOPDKY: Most adom be a keresetet ellenük.

VITÉZ: Helyes! Kapja meg az öt forintját.

MATYUSKÓ:(megöleli Gajdikát) Nem vagy gyilkos, hanem universumra szóló portentum(csoda)!

VÉGE